നിരാകരണപത്രം

പ്രാദേശിക ഭാഷയിൽ വിവർത്തനം ചെയ്ത വിധിന്യായം നിർമ്മിത ബുദ്ധ്യാധിഷ്ഠിത വിവർത്തന ഉപകരണത്തിന്റെ സഹായത്തോടെ ഹൈക്കോടതിയിലെ ഐ.ടി.ഡയറക്ടറേറ്റ് സാധൂകരിച്ചിട്ടുള്ളതാകുന്നു. എന്നിരുന്നാലും, ഇതിന്റെ ഉള്ളടക്കത്തിൽ ആശയപരമായോ സാംഗത്യപരമായോ വ്യാകരണപരമായോ ആഖ്യാനപരമായോ തെറ്റുകൾ കടന്നു കൂടാൻ സാധ്യതയുള്ളതാണ്. ഈ തർജ്ജമ വ്യവഹാരകക്ഷികളുടെയും പൊതുജനങ്ങളുടെയും പൊതുവായ അറിവിലേക്ക് മാത്രം ഉപയോഗപ്പെടുത്താൻ ഉദ്ദേശിച്ചിട്ടുള്ളതാണ്. ഔദ്യോഗികമായ എല്ലാ ആവശ്യങ്ങൾക്കും വിധിനിർവഹണ നടപ്പാക്കലുകൾക്കും പ്രസ്തുത വിധിന്യായത്തിന്റെ ഇംഗ്ലീഷ് പതിപ്പ് ആധികാരികവും അന്തിമവും ആയിരിക്കും.

വിഷയം: ടി.എൻ.ഗോദവർമൻ തിരുമുൽപ്പാട്

V

യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യയും മറ്റുള്ളവരും

(1995 ലെ റിട്ട് ഹർജി (സിവിൽ) നമ്പർ 202) ലെ

(2022 ലെ I.A..നമ്പരുകൾ 131377, 147102, 195467, 195468, 205092 എന്നിവയും

മറ്റുള്ളവയും)

2023 ഏപ്രിൽ 26

[ജസ്റ്റിസ് ബി.ആർ. ഗവായി, ജസ്റ്റിസ് വിക്രം നാഥ്, ജസ്റ്റിസ് സഞ്ജയ് കരോൾ]

പരിസ്ഥിതി (സംരക്ഷണം) നിയമം, 1986 - പരിസ്ഥിതി (സംരക്ഷണം) ചട്ടങ്ങൾ, 1986 - ചട്ടം 5 - പരിസ്ഥിതി ലോല പ്രദേശം (ഇ.എസ്.ഇസഡ്) - വനഭൂമി സംരക്ഷണം - ഓരോ സംരക്ഷിത വന-ദേശീയ ഉദ്യാനത്തിനോ അല്ലെങ്കിൽ വന്യജീവി സങ്കേതത്തിനോ, അത്തരം സംരക്ഷിത വനത്തിന്റെ നിർണ്ണയിക്കപ്പെട്ട അതിർത്തിയിൽ നിന്ന് കുറഞ്ഞത് ഒരു കിലോമീറ്റർ അളവിൽ പരിസ്ഥിതി ലോല പ്രദേശം ഉണ്ടായിരിക്കണം, അതിൽ 9.2.2011 ലെ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങളിൽ പ്രവർത്തനങ്ങൾ നിരോധിച്ചിരിക്കുന്നതും നിർദ്ദേശിച്ചിരിക്കുന്നതും കർശനമായി പാലിക്കണം; ഒരു കിലോമീറ്ററിനുള്ളിൽ അല്ലെങ്കിൽ വിപുലീകരിച്ച ബഫർ സോൺ - പരിസ്ഥിതി ലോല പ്രദേശത്തിൽ ഇതിനകം തുടങ്ങിയതും പരിസ്ഥിതിലോലപ്രദേശ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ പ്രകാരം നിരോധിച്ചിട്ടില്ലാത്തതുമായ പ്രവർത്തനങ്ങളുമായി ബന്ധപ്പെട്ട്, അത്തരം പ്രവർത്തനങ്ങൾ ഓരോ സംസ്ഥാനത്തിലെയോ അല്ലെങ്കിൽ കേന്ദ്ര ഭരണ പ്രദേശത്തെയോ പ്രിൻസിപ്പൽ ചീഫ് കൺസർവേറ്റർ ഓഫ് ഫോറസ്റ്റിന്റെ അനുമതിയോടെ തുടരണം; കൂടാതെ പരിസ്ഥിതിലോലപ്രദേശത്തിൽ പുതിയ സ്ഥിരമായ നിർമ്മിതികളൊന്നും വരാൻ അനുവദിക്കില്ല എന്ന് 03.06.2022 ലെ ഉത്തരവ് പ്രകാരം ഈ കോടതിയുടെ നിർദ്ദേശങ്ങൾ - ആവശ്യപ്പെട്ട നിർദ്ദേശങ്ങളിൽ മാറ്റം / വ്യക്തത ആവശ്യപ്പെട്ടു - ഇപ്രകാരം വിധിച്ചു:

03.06.2022 ലെ ഉത്തരവിന്റെ ഖണ്ഡിക 56.1 ലെ നിർദ്ദേശം പരിഷ്കരിക്കുകയും വ്യക്തമാക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട് - പരിസ്ഥിതി ലോല പ്രദേശം ആയി പ്രഖ്യാപിക്കേണ്ട പ്രദേശം ഏകീകൃതമാകില്ല, അത് സംരക്ഷിത മേഖല തിരിച്ചായിരിക്കും - ചില സാഹചര്യങ്ങളിൽ, അത് ഒരു വശത്ത് 10 കിലോമീറ്ററും മറുവശത്ത് 500 മീറ്ററും ആയിരിക്കാം - അതുപോലെ, ഒരു ഏകീകൃത ഒരു കിലോമീറ്റർ പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശം നിർദ്ദേശിക്കുന്നതിൽ മാറ്റം വരുത്തണം - സംരക്ഷിത പ്രദേശങ്ങളുടെ അതിർത്തിയിൽ നിന്ന് ഒരു കിലോമീറ്റർ പരിധിക്കുള്ളിൽ ഖനന പ്രവർത്തനങ്ങൾ വന്യജീവികൾക്ക് അപകടകരമാകും, അത്തരം നിർദ്ദേശങ്ങൾ ഇന്ത്യയൊട്ടാകെ എന്ന അടിസ്ഥാനത്തിൽ പുറപ്പെടുവിക്കണം - കൂടാതെ, അതിൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്ന നിർദ്ദേശങ്ങൾ പരിസ്ഥിതി, വനം, കാലാവസ്ഥാവ്യതിയാനം മന്ത്രാലയം പുറപ്പെടുവിച്ച കരടും അന്തിമ വിജ്ഞാപനവും നൽകിയിട്ടുള്ള പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശങ്ങൾക്കോ ലഭിച്ച നിർദ്ദേശങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചോ ബാധകമാകില്ല - ദേശീയോദ്യാനങ്ങളും വന്യജീവിസങ്കേതങ്ങളും അന്തർസംസ്ഥാന അതിർത്തികളിൽ/അല്ലെങ്കിൽ പൊതുവായ അതിർത്തി പങ്കിടുന്ന സ്ഥലത്ത് സ്ഥിതി ചെയ്യുമ്പോഴും ഇവിടെ അടങ്ങിയിരിക്കുന്ന നിർദ്ദേശം ബാധകമാവില്ല – പരിസ്ഥിതി, വനം, കാലാവസ്ഥാ വ്യതിയാനം മന്ത്രാലയവും എല്ലാ സംസ്ഥാനം / കേന്ദ്ര ഭരണ പ്രദേശവും 9.2.2011 ലെ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങളിലെ വ്യവസ്ഥകളും പരിസ്ഥിതി ലോലപ്രദേശങ്ങളുടെ വിജ്ഞാപനങ്ങളിൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്ന വ്യവസ്ഥകളും കർശനമായി പിന്തുടരണമെന്നും; പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശത്തിലെയും സംരക്ഷിതപ്രദേശങ്ങളുടെ പുറത്തുള്ള മറ്റ് പ്രദേശങ്ങളിലെയും പദ്ധതി പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കായി പരിസ്ഥിതിയും വനവും സംബന്ധിച്ച അനുമതികൾ നൽകുമ്പോൾ യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യയും അത് പോലെ തന്നെ വിവിധ സംസ്ഥാനം/കേന്ദ്ര ഭരണ പ്രദേശങ്ങൾ പരിസ്ഥിതി, വനം, കാലാവസ്ഥാ വ്യതിയാന മന്ത്രാലയം പുറപ്പെടുവിച്ച 17.05.2022 ലെ ഒ.എം-ൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്ന വ്യവസ്ഥകൾ കർശനമായി പിന്തുടരണമെന്നും ഖണ്ഡിക 56.5 ൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്ന നിർദ്ദേശങ്ങൾ പരിഷ്കരിച്ച് മാറ്റിയെഴുതിയിരിക്കുന്നു - പാരിസ്ഥിതിക നിയമങ്ങൾ.

IA-കൾ തീർപ്പാക്കിക്കൊണ്ട് കോടതിയുടെ,

തീരുമാനം: 1.1. 2022 ജൂൺ 3 ലെ ഉത്തരവിന്റെ 56.5-ാം ഖണ്ഡികയിൽ ഈ കോടതി പുറപ്പെടുവിച്ച നിർദ്ദേശം തുടരുകയാണെങ്കിൽ, പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശങ്ങളിൽ ഒരു ആവശ്യത്തിനും സ്ഥിരമായ ഒരു നിർമ്മാണവും അനുവദിക്കില്ല. രാജ്യത്തെ നൂറുകണക്കിന് ഗ്രാമങ്ങൾ പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശങ്ങൾക്കുള്ളിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു. ഏതെങ്കിലും ആവശ്യത്തിനായി സ്ഥിരമായ നിർമ്മാണം അനുവദിക്കുന്നില്ലെങ്കിൽ, തന്റെ വീട് പുനർനിർമ്മിക്കാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്ന ഒരു ഗ്രാമീണനെ അതിനനുവദിക്കില്ല. അതുപോലെ, അവരുടെ കുടുംബത്തിൽ ഒരു വിപുലീകരണമുണ്ടെങ്കിൽ, വളർന്ന കുടുംബത്തെ ഉൾക്കൊള്ളാൻ ചില അധിക നിർമ്മാണങ്ങൾ ആവശ്യമാണെങ്കിൽ, അതും അനുവദിക്കില്ല. അതുപോലെ, ഗ്രാമവാസികളുടെ ജീവിതം മെച്ചപ്പെടുത്തുന്നതിനായി സ്കൂളുകൾ, ഡിസ്പെൻസറികൾ, അങ്കണവാടികൾ, വില്ലേജ് സ്റ്റോറുകൾ, വാട്ടർ ടാങ്കുകൾ, മറ്റ് അടിസ്ഥാന നിർമ്മാണങ്ങൾ എന്നിവ നിർമ്മിക്കാൻ സർക്കാർ തീരുമാനിക്കുകയാണെങ്കിൽ അതും അനുവദിക്കില്ല. റോഡുകൾ നിർമ്മിക്കുന്നതിനോ ഗ്രാമവാസികൾക്ക് മറ്റ് സൗകര്യങ്ങൾ നൽകുകയും ചെയ്യുന്നതിൽ നിന്നോ സംസ്ഥാനത്തെയോ കേന്ദ്ര സർക്കാരിനെയോ തടയുകയും ചെയ്യുന്നതാവും ഉത്തരവിന്റെ ഫലം. [ഖണ്ഡിക 48] [629-സി-ഇ]

1.2 2022 ജൂൺ 3 ലെ ഉത്തരവിൽ മാറ്റം വരുത്തിയില്ലെങ്കിൽ, ദേശീയ ഉദ്യാനങ്ങൾക്കും വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങൾക്കും ചുറ്റും പരിസ്ഥിതി വികസന പ്രവർത്തനങ്ങൾ നടത്തുന്നത് വനം വകുപ്പുകൾക്ക് അസാധ്യമായിരിക്കും. വന്യജീവികളുടെ സംരക്ഷണവും പ്രാദേശിക സമൂഹങ്ങൾക്ക് ആനുകൂല്യങ്ങൾ നൽകുന്നതും എന്ന ഇരട്ട ലക്ഷ്യങ്ങളോടെയാണ് ഈ പ്രവർത്തനങ്ങൾ ആവശ്യമായി വരുന്നത്. പരിസ്ഥിതി വികസന പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കുള്ള സഹായം ഉൾപ്പെടുന്ന കേന്ദ്രാവിഷ്കൃത പദ്ധതി-വന്യജീവി ആവാസവ്യവസ്ഥയുടെ സംയോജിത വികസനത്തിന് പരിസ്ഥിതി, വനം, കാലാവസ്ഥാവ്യതിയാനം മന്ത്രാലയം ധനസഹായം നൽകുന്നു. ഈ പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ പലപ്പോഴും പരിസ്ഥിതിലോലപ്രദേശങ്ങൾ ഉൾപ്പെടെയുള്ള

പ്രദേശങ്ങളിൽ സ്ഥിരമായ സ്വഭാവമുള്ള ചെറിയ ഘടനകളുടെ നിർമ്മാണം ഉൾപ്പെടുന്നു. [ഖണ്ഡിക 49] [629-ഇ-ജി]

1.3 വിവിധ നിയന്ത്രിതവും അനുവദനീയവുമായ പ്രവർത്തനങ്ങൾ ഉണ്ട്. ദേശീയ പാതകളുടെ നിർമ്മാണം, റെയിൽവേ, പ്രതിരോധവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട അടിസ്ഥാന സൗകര്യങ്ങൾ തുടങ്ങിയ ദേശീയവും തന്ത്രപരവുമായ പ്രാധാന്യമുള്ള ചില പദ്ധതികളും ഉണ്ട്. അത്തരം എല്ലാ പ്രവർത്തനങ്ങളും ശാശ്വതമായി നിരോധിക്കപ്പെടും എന്നതാണ് 2022 ജൂൺ 3 ലെ ഉത്തരവിന്റെ 56.5 ലെ നിർദ്ദേശത്തിന്റെ ഫലം. ഇതുമായി ബന്ധപ്പെട്ട്, പരിസ്ഥിതി വനം കാലാവസ്ഥാവ്യതിയാനം മന്ത്രാലയം 2022 മെയ് 17-ന് ഒരു ഓഫീസ് മെമ്മോറാണ്ടം പുറപ്പെടുവിച്ചു, അതിൽ പാരിസ്ഥിതികാഘാതനിർണ്ണയം വിജ്ഞാപനം 2006-ന്റെ ഷെഡ്യൂളിൽ ലിസ്റ്റുചെയ്തിരിക്കുന്ന ഏത് പ്രവർത്തനവും, ഒരു വിജ്ഞാപനം ചെയ്ത പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശങ്ങളിൽ നടത്തുമ്പോഴോ അല്ലെങ്കിൽ ദേശീയ ഉദ്യാനങ്ങളുടെയും വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങളുടെയും കാര്യത്തിൽ, അത്തരം ദേശീയ ഉദ്യാനത്തിന്റെയോ വന്യജീവി സങ്കേതത്തിന്റെയോ 10 കിലോമീറ്ററിനുള്ളിൽ നടത്തുമ്പോൾ, 1986 ലെ പരിസ്ഥിതി (സംരക്ഷണ) നിയമത്തിന് കീഴിലുള്ള പാരിസ്ഥിതിക അനുമതിക്ക് പുറമേ എൻബിഡബ്ല്യുഎൽ-ന്റെയോ അതിന്റെ സ്റ്റാൻഡിംഗ് കമ്മിറ്റിയുടെയോ പരിഗണനയും ശിപാർശയും ആവശ്യമാണ്. കൂടാതെ, നിർദ്ദിഷ്ട പരിസ്ഥിതിലോലപ്രദേശ വിജ്ഞാപനം അനുസരിച്ച് നിയന്ത്രിക്കപ്പെടുന്ന പ്രവർത്തനങ്ങൾക്ക് ആ വിജ്ഞാപനം അനുസരിച്ച് അംഗീകാരം ആവശ്യമാണ്. അതിനാൽ, വന്യജീവി ആവാസവ്യവസ്ഥയുടെ വികസനത്തിനും പരിപാലനത്തിനും ഹാനികരമായേക്കാവുന്ന വ്യാപകമായ നിർമ്മാണവും പ്രക്രിയയുടെ ദുരുപയോഗവും തടയുന്നതിന് അന്തർനിർമ്മിത സുരക്ഷാ സംവിധാനങ്ങളുണ്ട്. നിലവിലുള്ള പ്രവർത്തനങ്ങൾ തുടരുന്നതിന് പോലും, ഓരോ സംസ്ഥാനത്തിന്റെയോ കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശത്തിന്റെയോ പ്രിൻസിപ്പൽ ചീഫ് കൺസർവേറ്റർ ഓഫ് ഫോറസ്റ്റിന്റെ അനുമതി ആവശ്യമാണെന്ന് 2022 ജൂൺ 3 ലെ ഉത്തരവിന്റെ ഖണ്ഡിക 56.5 ൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്ന നിർദ്ദേശം പരിഷ്കരിക്കപ്പെടാതെ തുടരുകയാണെങ്കിൽ, ഓരോ സംസ്ഥാനത്തും അല്ലെങ്കിൽ കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശത്തും

ദശലക്ഷക്കണക്കിന് ആളുകൾ താമസിക്കുന്ന നൂറുകണക്കിന് ഗ്രാമങ്ങളുണ്ടാകുമെന്ന് കണക്കിലെടുക്കുമ്പോൾ, അത്തരം പ്രവർത്തനങ്ങൾ തുടരുന്നതിനുള്ള അനുമതിക്കായി അത്തരം അപേക്ഷകൾ പരിഗണിക്കുന്നതല്ലാതെ മറ്റ് ജോലികളൊന്നും പ്രിൻസിപ്പൽ ചീഫ് കൺസർവേറ്റർ ഓഫ് ഫോറസ്റ്റിന് അവശേഷിക്കില്ല. കാർഷിക പ്രവർത്തനങ്ങൾ തുടരാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്ന ഒരു കർഷകൻ പോലും അത്തരം അനുമതി തേടേണ്ടി വരും. അത്തരമൊരു നിർദ്ദേശം നടപ്പാക്കാൻ അസാധ്യമാണ്. [ഖണ്ഡിക 50] [630-ബി-ജി]

1.4. അത്തരമൊരു ദിശ തുടരുകയാണെങ്കിൽ, മനുഷ്യ-മൃഗ സംഘർഷം ഒഴിവാക്കുന്നതിനുപകരം, അത് കൂടുതൽ തീവ്രമാകും. മേൽപ്പറഞ്ഞ പ്രമാണങ്ങളിൽ നിരീക്ഷിച്ചതുപോലെ, പരിസ്ഥിതിലോലപ്രദേശങ്ങൾ പ്രഖ്യാപിക്കേണ്ടതിന്റെ ആവശ്യകത പൗരന്മാരുടെ ദൈനംദിന പ്രവർത്തനങ്ങളെ തടസ്സപ്പെടുത്തുകയല്ല, മറിച്ച് വിലയേറിയ വനങ്ങളെ/സംരക്ഷിത പ്രദേശങ്ങളെ ഏതെങ്കിലും പ്രതികൂല പ്രത്യാഘാതങ്ങളിൽ നിന്ന് സംരക്ഷിക്കാനും സംരക്ഷിത പ്രദേശങ്ങൾക്ക് ചുറ്റുമുള്ള പരിസ്ഥിതിയെ പരിഷ്കരിക്കാനുമാണ്. [ഖണ്ഡിക 51] [630-ജി-എച്ച്]

1.5 പരിസ്ഥിതിലോലപ്രദേശങ്ങൾ ഉണ്ടാവേണ്ടതിന്റെ ആവശ്യം സംരക്ഷിത പ്രദേശങ്ങൾക്ക് ചുറ്റും ഒരു ബഫർ സോൺ നൽകുക എന്നതാണ്. സംരക്ഷിത പ്രദേശങ്ങളിൽ താമസിക്കുന്ന ഗ്രാമീണരുടെ അവകാശങ്ങൾ 1972 ലെ വന്യജീവി (സംരക്ഷണ) നിയമത്തിലെ വ്യവസ്ഥകൾക്കനുസൃതമായി തീർപ്പാക്കേണ്ടതുണ്ട്, അത്തരം ഗ്രാമീണരെ സംരക്ഷിത പ്രദേശങ്ങൾക്ക് പുറത്ത് പുനരധിവസിപ്പിക്കുന്നു. എന്നിരുന്നാലും, പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശങ്ങളിൽ താമസിക്കുന്ന ഗ്രാമീണർക്ക് അത്തരം അവകാശങ്ങളുടെ തീർപ്പ് ലഭ്യമല്ല. മേൽപ്പറഞ്ഞ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങളിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതുപോലെ, പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശങ്ങൾ പ്രഖ്യാപിക്കുന്നതിന്റെ ഉദ്ദേശ്യം പൗരന്മാരുടെ ദൈനംദിന പ്രവർത്തനങ്ങളെ തടസ്സപ്പെടുത്തുകയല്ല. പുറപ്പെടുവിച്ച നിർദ്ദേശം തുടരുകയാണെങ്കിൽ, അത് തീർച്ചയായും പരിസ്ഥിതിലോലപ്രദേശങ്ങളിൽ താമസിക്കുന്ന പൗരന്മാരുടെ ദൈനംദിന പ്രവർത്തനങ്ങളെ

തടസ്സപ്പെടുത്തും. അതിനാൽ, ഈ നിർദ്ദേശത്തിൽ മാറ്റം വരുത്തേണ്ടതുണ്ട്. [ഖണ്ഡിക 52] [631–എ–സി]

1.6 2022 ജൂൺ 3 ലെ ഉത്തരവിന്റെ ഖണ്ഡിക 56.1 ലെ നിർദ്ദേശത്തെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം, വിവിധ ഉത്തരവുകൾ പരിശോധിച്ചാൽ, അത്തരം സംരക്ഷിത പ്രദേശങ്ങളുടെ നിർണ്ണയിക്കപ്പെട്ട അതിർത്തിയിൽ നിന്ന് ഈ കോടതി ഒരു കുറഞ്ഞ സ്ഥലവും നിർദ്ദേശിച്ചിട്ടില്ലെന്ന് വെളിപ്പെടുത്തും. പരിസ്ഥിതി ലോല പ്രദേശം ആയി പ്രഖ്യാപിക്കേണ്ട പ്രദേശം ഏകീകൃതമായിരിക്കില്ല, അത് സംരക്ഷിത മേഖല തിരിച്ചുള്ളതായിരിക്കും. ചില സന്ദർഭങ്ങളിൽ, ഇത് ഒരു വശത്ത് 10 കിലോമീറ്ററും മറുവശത്ത് 500 മീറ്ററും ആകാം. ചില സന്ദർഭങ്ങളിൽ, അന്തർസംസ്ഥാന അതിർത്തികളോ സംരക്ഷിത പ്രദേശത്തിന്റെ ഒരു വശത്തിനപ്പുറം കടലോ നദിയോ ഉള്ളതിനാൽ ഒരു ഏകീകൃത മിനിമം വിസ്തീർണ്ണം സാധ്യമല്ല. ഏത് സാഹചര്യത്തിലും, 1986 ലെ ചട്ടങ്ങളിലെ ചട്ടം 5 പ്രകാരം നിർദ്ദേശിച്ചിട്ടുള്ള വിശദമായ നടപടിക്രമം പാലിക്കേണ്ടതുണ്ട്. 1986 ലെ പരിസ്ഥിതി (സംരക്ഷണ) ചട്ടങ്ങൾ പ്രകാരം നിർദ്ദേശിച്ചിട്ടുള്ള നടപടിക്രമങ്ങൾ പാലിച്ച് അത്തരം വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ, പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശങ്ങൾ മേൽപ്പറഞ്ഞ വിജ്ഞാപനമനുസരിച്ച് ആയിരിക്കണം. [ഖണ്ഡിക 55] [631–ഡി–എഫ്]

1.7 1986 ലെ ചട്ടങ്ങളിലെ 5–ാം ചട്ടത്തിലെ (3)–ാം ഉപചട്ടം പ്രകാരം ഏതെങ്കിലും അന്തിമ വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിക്കുന്നതിന് മുമ്പ് കേന്ദ്ര സർക്കാരിന് കാലാകാലങ്ങളിൽ ആവശ്യമെന്നു തോന്നുന്ന തരത്തിൽ ഔദ്യോഗിക ഗസറ്റിൽ ഒരു കരട് വിജ്ഞാപനം പ്രസിദ്ധീകരിക്കേണ്ടതുണ്ട്. അത്തരം കരട് വിജ്ഞാപനത്തിൽ എന്തെങ്കിലും ആക്ഷേപം ഫയൽ ചെയ്യാൻ താൽപര്യമുള്ള ഏതൊരു വ്യക്തിക്കും ഔദ്യോഗിക ഗസറ്റിൽ കരട് വിജ്ഞാപനം പ്രസിദ്ധീകരിച്ച തീയതി മുതൽ 60 ദിവസത്തിനുള്ളിൽ ആക്ഷേപം ഫയൽ ചെയ്യാൻ അർഹതയുണ്ട്. അത്തരം കരട് വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിക്കുന്നതിനെക്കുറിച്ച് താൽപര്യമുള്ള എല്ലാ വ്യക്തികൾക്കും അറിവ് ലഭിക്കുന്നതിന് കരട് വിജ്ഞാപനത്തിന്

വിപുലമായ പ്രചാരണം നൽകാൻ കേന്ദ്ര സർക്കാരിനോട് നിർദ്ദേശിക്കാം. [ഖണ്ഡിക 56] [631-ജി-എച്ച് ; 632-എ]

1.8 മേൽപ്പറഞ്ഞ നടപടിക്രമങ്ങൾ പാലിച്ച ശേഷം, ബന്ധപ്പെട്ട മേഖലയിൽ വൈദഗ്ധ്യമുള്ള 13 സംഘടനകൾ അടങ്ങുന്ന വിദഗ്ധ സമിതിക്ക് മുമ്പാകെ വിഷയം സമർപ്പിക്കുന്നു. അതിനാൽ, ഒരു പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശം നിശ്ചയിക്കുന്നതിന് മുമ്പ്, വിവിധ ഘടകങ്ങൾ കണക്കിലെടുക്കുന്നു. ഒരു പ്രത്യേക സംരക്ഷിത പ്രദേശത്തിനായുള്ള പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശങ്ങളെ നിർണ്ണയിക്കുന്ന വിവിധ ഘടകങ്ങളുണ്ട്. സാഹചര്യങ്ങൾ ഒരു സംരക്ഷിത മേഖലയിൽ നിന്ന് മറ്റൊരു സംരക്ഷിത മേഖലയിൽ വ്യത്യാസപ്പെടാം. അതിനാൽ, ഒരു ഏകീകരിച്ച ഒരു കിലോമീറ്റർ പരിസ്ഥിതിലോലപ്രദേശം നിഷ്കർഷിക്കുന്ന നിർദ്ദേശം പരിഷ്കരിക്കേണ്ടതുണ്ട്. [ഖണ്ഡിക 57] [632-ബി-സി]

1.9 നിലവിലെ അപേക്ഷ സമർപ്പിച്ച തീയതിയിൽ 474 സംരക്ഷിത മേഖലകളുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് അന്തിമ വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിച്ചപ്പോൾ 102 സംരക്ഷിത മേഖലകളുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് കരട് വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിച്ചു. 73 പദ്ധതികൾ തീർപ്പാക്കാനുണ്ട്. ഈ കോടതി ഇതിനകം തന്നെ ഈ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ ന്യായമാണെന്ന് കണ്ടെത്തുകയും അത് അംഗീകരിക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. പരിസ്ഥിതിലോലപ്രദേശങ്ങൾ പരിപാലിക്കുന്നതിന് ഓരോ വന്യജീവി സങ്കേതം അല്ലെങ്കിൽ ദേശീയോദ്യാനവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് ഏകീകൃത മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ സാധ്യമല്ലെന്ന എൻബിഡബ്ല്യുഎൽ-ന്റെ സ്റ്റാൻഡിംഗ് കമ്മിറ്റിയുടെ കാഴ്ചപ്പാടും കോടതി അംഗീകരിച്ചു. പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശത്തിന് കുറഞ്ഞത് ഒരു കിലോമീറ്റർ വീതി നിലനിർത്തണമെന്ന് കോടതി നിരീക്ഷിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിലും, 2022 ജൂൺ 3-ലെ ഉത്തരവിന്റെ 56.6-ാം ഖണ്ഡികയിൽ തന്നെ, പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശത്തിന്റെ കുറഞ്ഞ വീതി പൊതുതാൽപ്പര്യത്തിൽ ലയിപ്പിക്കാമെന്ന് നിരീക്ഷിച്ചുവെങ്കിലും അതിനായി ബന്ധപ്പെട്ട സംസ്ഥാനമോ കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശമോ കേന്ദ്ര എംപവേർഡ് കമ്മിറ്റിയെയും (സി.ഇ.സി) പരിസ്ഥിതി, വനം, കാലാവസ്ഥാവ്യതിയാനം മന്ത്രാലയത്തെയും സമീപിക്കേണ്ടതുണ്ട്. ഈ

രണ്ട് സ്ഥാപനങ്ങളും ഈ കോടതിക്ക് മുന്നിൽ അതത് ശിപാർശകൾ നൽകുകയും അതിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ കോടതി ഉചിതമായ ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിക്കുകയും വേണം. [ഖണ്ഡിക 58] [632-സി-എഫ്]

1.10 1986 ലെ ചട്ടങ്ങളും മേൽപ്പറഞ്ഞ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങളും അനുസരിച്ച് നിർദ്ദേശിച്ചിട്ടുള്ള നടപടിക്രമങ്ങൾ പാലിച്ചതിന് ശേഷം പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശങ്ങൾ വിജ്ഞാപനം ചെയ്യേണ്ടതുണ്ട്. 13 സംഘടനകളിൽ നിന്നുള്ള വിദഗ്ധർ അടങ്ങുന്ന വിദഗ്ധ സമിതിയുടെ സൂക്ഷ്മപരിശോധന ഉൾപ്പെടെ വിവിധ തലങ്ങളിൽ സൂക്ഷ്മപരിശോധന നടത്താതെ അത്തരം വിജ്ഞാപനങ്ങൾ പുറപ്പെടുവിക്കാൻ കഴിയില്ല. അതിനാൽ, 2022 ജൂൺ 3 ലെ ഉത്തരവിന്റെ 56.6 ഖണ്ഡികയിൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്ന നിർദ്ദേശവും പരിഷ്കരിക്കേണ്ടതുണ്ട്. [ഖണ്ഡിക 59] [632-ജി]

1.11 ഖനനത്തിനുള്ള നിയന്ത്രണത്തെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം, സംരക്ഷിത പ്രദേശങ്ങളുടെ അതിർത്തിയിൽ നിന്ന് ഒരു കിലോമീറ്റർ പരിധിയിലുള്ള ഖനന പ്രവർത്തനങ്ങൾ വന്യജീവികൾക്ക് അപകടകരമാകുമെന്നത് ഈ കോടതിയുടെ സ്ഥിരമായ കാഴ്ചപ്പാടാണ്. ഗോവ ഫൌണ്ടേഷന്റെ കേസിൽ ഗോവ സംസ്ഥാനവുമായി ബന്ധപ്പെട്ടാണ് ഈ നിർദ്ദേശങ്ങൾ പുറപ്പെടുവിച്ചതെങ്കിലും അത്തരം നിർദ്ദേശങ്ങൾ ഇന്ത്യയൊട്ടാകെ എന്ന അടിസ്ഥാനത്തിൽ പുറപ്പെടുവിക്കേണ്ടതുണ്ട്. [ഖണ്ഡിക 60] [632-എച്ച്; 633-എ]

1.12 2022 ജൂൺ 3 ലെ ഉത്തരവിന്റെ ഖണ്ഡിക 56.1 ലെ നിർദ്ദേശം പരിഷ്കരിക്കുകയും അതിൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്ന നിർദ്ദേശങ്ങൾ പരിസ്ഥിതി, വനം, കാലാവസ്ഥാവ്യതിയാനം മന്ത്രാലയം കരടും അന്തിമ വിജ്ഞാപനവും പുറപ്പെടുവിച്ച പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശങ്ങൾക്കും മന്ത്രാലയത്തിന് ലഭിച്ച പദ്ധതികൾക്കും ബാധകമല്ലെന്ന് വ്യക്തമാക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. എന്നിരുന്നാലും, 1986 ലെ ചട്ടങ്ങളിലെ ചട്ടം 5 ലെ ഉപചട്ടം (3) ലെ ഖണ്ഡം (എ) പ്രകാരം പ്രസിദ്ധീകരിക്കേണ്ട കരട് വിജ്ഞാപനത്തിന് വ്യാപകമായ പ്രചാരണം നൽകണമെന്ന് കേന്ദ്ര

സർക്കാരിന് നിർദ്ദേശം നൽകിയിട്ടുണ്ട്. 1986 ലെ ചട്ടങ്ങളിലെ ചട്ടം 5 ലെ ഉപചട്ടം (3) ലെ ഖണ്ഡം (ഡി) പ്രകാരം പ്രസിദ്ധീകരിക്കേണ്ട അന്തിമ വിജ്ഞാപനം അത് പുറപ്പെടുവിച്ച തീയതി മുതൽ 30 ദിവസത്തേക്ക് പ്രാബല്യത്തിൽ കൊണ്ടു വരരുത്. അത്തരമൊരു അന്തിമ വിജ്ഞാപനത്തിൽ അസ്വസ്ഥനായ ഏതൊരു വ്യക്തിക്കും നിലവിലെ നടപടികളിൽ ഒരു അപേക്ഷ സമർപ്പിച്ച് നേരിട്ട് ഈ കോടതിയെ സമീപിക്കാൻ അർഹതയുണ്ടെന്നും കൂടുതലായി നിർദ്ദേശിക്കുന്നു. [ഖണ്ഡിക 61-63] [633-ബി-ഡി]

1.13 2022 ജൂൺ 3 ലെ ഉത്തരവിന്റെ ഖണ്ഡിക 56.1 ൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്ന നിർദ്ദേശം ദേശീയ ഉദ്യാനങ്ങളും വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങളും അന്തർ സംസ്ഥാന അതിർത്തികളിൽ സ്ഥിതി ചെയ്യുമ്പോഴോ പൊതുവായ അതിർത്തികൾ പങ്കിടുമ്പോഴോ ബാധകമല്ലെന്ന് വ്യക്തമാക്കുന്നു. 2022 ജൂൺ 3 ലെ ഉത്തരവിന്റെ ഖണ്ഡിക 56.4 ൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്ന നിർദ്ദേശം പരിഷ്കരിക്കുകയും ദേശീയ ഉദ്യാന, വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങൾക്കുള്ളിലും അത്തരം ദേശീയ ഉദ്യാനത്തിന്റെയും വന്യജീവി സങ്കേതത്തിന്റെയും അതിർത്തിയിൽ നിന്ന് ഒരു കിലോമീറ്റർ പരിധിക്കുള്ളിലും ഖനനം അനുവദിക്കില്ലെന്ന് നിർദ്ദേശിക്കുകയും ചെയ്തു. [ഖണ്ഡിക 64,65] [633-ഇ-എഫ്]

1.14 2022 ജൂൺ 3 ലെ ഉത്തരവിന്റെ 56.5 ഖണ്ഡികയിൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്ന നിർദ്ദേശങ്ങൾ ഇനിപ്പറയുന്ന രീതിയിൽ പരിഷ്കരിക്കുകയും മാറ്റിയെഴുതുകയും ചെയ്യുന്നു:

(i) പരിസ്ഥിതി വനം കാലാവസ്ഥാവ്യതിയാനം മന്ത്രാലയവും എല്ലാ സംസ്ഥാന/കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശ സർക്കാരുകളും 2011 ഫെബ്രുവരി 9 ലെ ഈ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങളിലെ വ്യവസ്ഥകൾ കർശനമായി പാലിക്കണം, അതുപോലെ തന്നെ നിരോധിത പ്രവർത്തനങ്ങൾ, നിയന്ത്രിത പ്രവർത്തനങ്ങൾ, അനുവദനീയമായ പ്രവർത്തനങ്ങൾ എന്നിവയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് ബന്ധപ്പെട്ട സംരക്ഷിത പ്രദേശങ്ങളുമായി ബന്ധപ്പെട്ട പരിസ്ഥിതിലോലപ്രദേശ വിജ്ഞാപനങ്ങളിൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്ന വ്യവസ്ഥകളും പാലിക്കണം;

(ii) സംരക്ഷിത പ്രദേശങ്ങൾക്ക് പുറത്തുള്ള പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശത്തിലും മറ്റ് പ്രദേശങ്ങളിലും പദ്ധതി പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കായി പരിസ്ഥിതിയും, വനവും സംബന്ധിച്ച അനുമതി നൽകുമ്പോൾ, കേന്ദ്ര സർക്കാരും വിവിധ സംസ്ഥാന/കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശ സർക്കാരുകളും 2022 മെയ് 17 ലെ ഓഫീസ് മെമ്മോറാണ്ടത്തിൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്ന വ്യവസ്ഥകൾ കർശനമായി പാലിക്കണം. [ഖണ്ഡിക 66] [633-ജി-എച്ച്; 634-എ-ബി]

ടി.എൻ.ഗോദവർമ്മൻ തിരുമുൽപാട് vs. യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ **(2006) 5 എസ്.സി.സി. 25;** ***ടി.എൻ.ഗോദവർമ്മൻ തിരുമുൽപാട് v. യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ*** **(2010) 13 എസ്.സി.സി. 740;** ***ഗോവ ഫൗണ്ടേഷൻ v. യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ*** **(2011) 15 എസ്.സി.സി. 791;** ***ഗോവ ഫൗണ്ടേഷൻ v. യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യയും മറ്റുള്ളവരും*** **(2014) 6 എസ്.സി.സി 590 : [2014] 5 എസ്.സി.ആർ 302 - പരാമർശിച്ചു.**

പരാമർശിച്ച കേസുകൾ

(2022) 10 എസ്.സി.സി. 544	**പരാമർശിച്ചു**	**ഖണ്ഡിക 1**
(2006) 5 എസ്.സി.സി. 25	**പരാമർശിച്ചു**	**ഖണ്ഡിക 14**
(2010) 13 എസ്.സി.സി. 740	**പരാമർശിച്ചു**	**ഖണ്ഡിക 18**
(2011) 15 എസ്.സി.സി. 791	**പരാമർശിച്ചു**	**ഖണ്ഡിക 19**
[2014] 5 എസ്.സി.ആർ 302	**പരാമർശിച്ചു**	**ഖണ്ഡിക 21**

സിവിൽ അസൽ അധികാരിത: 2022 ലെ IAD നമ്പർ 125746 ൽ 2022 ലെ IA.നമ്പരുകൾ 131377, 147102, 195467, 195468, 205092, 162283, 162284.

അതോടൊപ്പം

2022 ലെ IA നമ്പരുകൾ 118604, 118606, 119400, 119401, 119404, 137132, 137138, 137140, 137143 ഉം 2023 ലെ IA.നമ്പരുകൾ 5764, 6804, 10911 ഉം

വിഷയം:

1995 ലെ റിട്ട് ഹർജി (സിവിൽ) നമ്പർ 202
(ഭാരതത്തിന്റെ ഭരണഘടനയുടെ അനുച്ഛേദം 32 പ്രകാരം)

എ.ഡി.എൻ. റാവു, സീനിയർ അഭിഭാഷകൻ (അമിക്കസ് ക്യൂറി), കെ.പരമേശ്വർ (അമിക്കസ് ക്യൂറി), മിസ് ആർതി ഗുപ്ത, മിസ് കാന്തി എന്നീ അഭിഭാഷകർ.

മിസ് ഐശ്വര്യ ഭാട്ടി, എ.എസ്.ജി., നിഖിൽ ഗോയൽ, എ.എ.ജി., ജയ്ദീപ് ഗുപ്ത വി.കെ. ശുക്ല, കെ.രാധാകൃഷ്ണൻ, സീനിയർ അഭിഭാഷകർ, ഗുർമീത് സിങ് മാക്കർ, മിസ് അർച്ചന പഥക് ദാവെ, മിസ് സുഹാഷിണി സെൻ, എസ്.എസ്.റെബെല്ലോ, ശ്യാം ഗോപാൽ, രാഘവ് ശർമ്മ, സുഘോഷ് സുബ്രഹ്മണ്യം, ഡോ.അരുൺ കുമാർ യാദവ്, മിസ് സബീന ഷഹീദ്, നിഷി രാജൻ ശോങ്കർ, മിസ് അനു കെ.ജോയ്, ആലിം അൻവർ, രാജീവ് കുമാർ ദുബേ, കമലേന്ദ്ര മിശ്ര, ഡോ. ജോസഫ് അരിസ്റ്റോട്ടിൽ എസ്., ശോഭിത് ദ്വിവേദി, വി.കെ. ബിജു, മിസ് റിയ സച്ച്തേയ്, ചേതന്യ സിങ്, ഡോ. രൺജീത് ഭാർതി, എം.കെ.എസ്. മേനോൻ, മിസ് ഉഷ നന്ദിനി വി., ബിജു പി. രാമൻ, രവി ലാമോദ്, അരുൺ കുമാർ ജയ്സ്വാൾ, വിൽസ് മാത്യു, വി.എൻ. രഘുപതി, മനേന്ദ്ര പാൽ ഗുപ്ത, ആദിത്യ റോയി, ദീപക് പ്രകാശ്, രണീവ് ദഹിയ, പവൻ കുമാർ ദബാസ്, നചികേത വൈജ്പായി, മിസ് ദിവ്യാംഗന മാലിക്, മിസ് വിഷ്ണു പ്രിയ, ശ്യാം നായർ, വർദാൻ കപൂർ, മിസ് ദിശ ഗുപ്ത,

ഗൌതം എസ്.ഭരദ്വാജ്, മിസ് മൻവി ഭണ്ഡാരി, അശ്വിൻ കുമാർ ഡി.എസ്., മിസ് സുർഭി മെഹ്ത എന്നീ അഭിഭാഷകർ ഹർജികക്ഷിക്ക് വേണ്ടി ഹാജരായി.

കെ.എം.നടരാജ്, ബൽബീർ സിങ്, എ.എസ്.ജിമാർ, ഡോ.മനീഷ് സിങ്വി, സീനിയർ അഭിഭാഷകൻ, എം.സി. ധീംഗ്ര, ഗൌരവ് ധീംഗ്ര, വിക്രാന്ത് യാദവ്, മിസ് വിജയ് ലക്ഷ്മി, നീരജ് ശേഖർ, ഡോ.സുമീത് കുമാർ, കേശവ് ബഹേതി, മിസ് ആശ ഗോപാലൻ നായർ, ഇ.എം.എസ് അനാം, ബി.വി. ദീപക്, വികാസ് കുമാർ സിങ്, വിക്രം സിങ്, മിസ് രാജ്ശ്രീ സിങ്, ഡോ. ശാം ചന്ദ്, ടി. എൻ. സിങ്, സോമേശ് ചന്ദ്ര ത്സാ, സുനിൽ കുമാർ ശർമ്മ, ശ്രീകാന്ത് നീലപ്പ തെർദാർ, മ്രിണാൾ ഏൽകർ മസൂംദാർ, മുകേശ് കുമാർ വർമ്മ, നീരജ് കുമാർ ശർമ്മ, മിസ് ഇന്ദിര ഭാകർ, മിസ് പ്രിയങ്ക ശർമ്മ, ഹരേന്ദർ സിങ്, അംബുജ് സരസ്വത്, പി.എസ്. സുധീർ, സണ്ണി ചൌധരി, അഭിമന്യു സിങ്, മിസ് മണിക്ക പ്രിയ, മിസിസ് കീർത്തി രേണു മിശ്ര, ഡോ. മോണിക്ക ഗുസയ്ൻ, ഗോവർധൻ ഭരദ്വാജ്, പി.കെ. മനോഹർ, മിസ് ദീപൻവിത പ്രിയങ്ക, മിസ് അർചന പഥവ് ദാവെ, ശൈലേശ് മഡിയാൽ, വൈഭവ് സഭർവാൾ, അക്ഷയ് കുമാർ, നവീൻ കുമാർ, ജയിംസ് പി. തോമസ്, മിസിസ് നിരഞ്ജന സിങ്, ധവാൽ മെഹ്റോത്ര, ബി. കെ. പാൽ, മിസ് ശാലിനി കൌൾ, സർവ്വം രീതം ഖരെ, ഗൌരവ് അഗർവാൾ, ശുഭ്രാൻശു പധി, അരവിന്ദ് എസ്. മിസ് ഉമാ ഭുവനേശ്വരി സി. അബ്ബാസ് ബി., മെസ്സേഴ്സ് ഡി.എസ്.കെ ലീഗൽ, മിസ്സിസ് പ്രഗ്യ ബഗേൽ, മ്രിണാൾ ഗോപാൽ ഏൽകർ, അർപിത് പർകാശ്, മിസ് ശുഭാംഗി അഗർവാൾ, മിലിന്ദ് കുമാർ, ഗോപാൽ ബൽവന്ത് സാഥെ, മിസ് സുഹാസിനി സെൻ, നമൻ ടണ്ടൻ, പിയൂഷ് ബേരിവാൾ, കൌശിക് ചൌധരി, സന്ദീപ് കുമാർ ത്സാ, മിസ് അൻസു കെ. വർക്കി, അഭിഷേക് ആത്രേയ്, ഡോ. അഭിഷേക് ആത്രേയ്, മിസ് അംബിക ആത്രേയ്, മിസ് വിദ്യോത്തമ ത്സാ, ആകാശ് ഗിരി, എം.ആർ ശംശാദ്, അജയ് മാർവാ, നവീൻ കുമാർ, ഗുണ്ടൂർ പ്രമോദ് കുമാർ, മിസ് മയൂരി രഘുവൻശി, മെസ്സേഴ്സ് സിറിൽ അമർചന്ദ് മംഗൽദാസ്, അഭിനവ് മുഖർജി, അക്ഷയ് സി. ശ്രീവാസ്തവ, മിസ്സിസ് ബിഹു ശർമ, മിസ് പ്രതിഷ്ഠ വിജ്, മിസ് രുചിര ഗോയൽ, മിസ് സുരഭി മേഹ്ത, മിസ് ആദർശ് നയൻ, ആനന്ദോ മുഖർജി,

സിദ്ധാർത്ഥ ത്സാ, എ. കാർത്തിക്, മിസ് സീത വൈദ്യലിംഗം, മെസ്സേഴ്സ് വെങ്കട് പല്വായി ലോ അസോഷ്യേറ്റ്സ്, വിനോദ് ശർമ്മ, മിസ് സ്വാതി ഖിൽദിയാൽ, മിസ് ദേവ്യാനി ഭട്ട്, നിശാന്ത് പാട്ടീൽ, ചിരാഗ് എം. ഷ്രോഫ്ഫ്, നിഷീത് അഗ്രവാൾ, സിദ്ധാർത്ഥ് ധർ മാധികാരി, ആദിത്യ എ. പാണ്ഡെ, ഭരത് ബാഗ്ല, സൗരവ് സിങ് എന്നീ അഭിഭാഷകർ അപ്പീൽ എതിർകക്ഷികൾക്ക് വേണ്ടി ഹാജരായി.

കോടതിയുടെ വിധിന്യായം പ്രസ്താവിച്ചത്

ജസ്റ്റിസ് ബി.ആർ. ഗവായ്

2022 ലെ IA.നമ്പർ 131377

1. ഇപ്പോഴത്തെ I.A. 2021 ജൂൺ 3-ന് 1995 ലെ WP(C) നമ്പർ 202 ൽ 2003 ലലെ I.A.1000 ൽ ഈ കോടതി പുറപ്പെടുവിച്ച ഉത്തരവിൽ മാറ്റം വരുത്താൻ / വ്യക്തത വരുത്താൻ അഭ്യർത്ഥിച്ച് യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ ഫയൽ ചെയ്തതാണ്.

2. 2022 ജൂൺ 3 ലെ ഉത്തരവിന്റെ(1) 56.1, 56.5 ഖണ്ഡികകളിൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്ന നിർദ്ദേശങ്ങളിൽ മാറ്റം വരുത്തണമെന്ന് അപേക്ഷകൻ പ്രത്യേകമായി ആവശ്യപ്പെടുന്നു. ഈ ഖണ്ഡികകൾ ചുവടെ ചേർക്കുന്നു:

> **"56.1.** ഓരോ സംരക്ഷിത വനത്തിനും, അതായത് ദേശീയോദ്യാനത്തിനോ വന്യജീവി സങ്കേതത്തിനോ, 9-2-2011 ലെ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങളിൽ നിരോധിച്ചതും നിർദ്ദേശിക്കപ്പെട്ടതുമായ പ്രവർത്തനങ്ങൾ കർശനമായി പാലിക്കുന്ന അത്തരം

1 (2022) 10 എസ്.സി.സി. 544

സംരക്ഷിത വനത്തിന്റെ അതിർത്തി നിർണ്ണയത്തിൽ നിന്ന് കുറഞ്ഞത് ഒരു കിലോമീറ്റർ ദൂരമെങ്കിലും പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശം ഉണ്ടായിരിക്കണം. ജമുവ രാംഗഡ് വന്യജീവി സങ്കേതത്തിന്, നിലവിലുള്ള പ്രവർത്തനങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ഇത് 500 മീറ്റർ ആയിരിക്കും.

.....

56.5. 9-2-2011 മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ അനുസരിച്ച് നിരോധിത പ്രവർത്തനങ്ങളുടെ പരിധിയിൽ വരാത്ത ഏതെങ്കിലും പ്രവർത്തനം ഏതെങ്കിലും വന്യജീവി സങ്കേതത്തിന്റെയോ ദേശീയോദ്യാനത്തിന്റെയോ ഒരു കിലോമീറ്റർ അല്ലെങ്കിൽ എക്സ്റ്റെൻഡഡ് ബഫർ സോണിൽ (ഇ.എസ്.ഇസഡ്) ഇതിനകം തുടങ്ങിയ സാഹചര്യത്തിൽ, അത്തരം പ്രവർത്തനങ്ങൾ ഓരോ സംസ്ഥാനത്തിലെയും കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശങ്ങളിലെയും പ്രിൻസിപ്പൽ ചീഫ് കൺസർവേറ്ററുടെ അനുമതിയോടെ തുടരാം, അത്തരം പ്രവർത്തനങ്ങൾക്ക് ഉത്തരവാദിയായ വ്യക്തി ആറുമാസത്തിനുള്ളിൽ ആവശ്യമായ അനുമതി നേടണം. ബന്ധപ്പെട്ട പ്രവർത്തനങ്ങൾ നിരോധിത പട്ടികയിൽ വരുന്നില്ലെന്നും ഈ ഉത്തരവ് നിയമാനുസൃതമായി പാസാക്കുന്നതിന് മുമ്പ് നിയമപരമായ രീതിയിൽ തുടരുകയാണെന്നും പ്രിൻസിപ്പൽ ചീഫ് ഫോറസ്റ്റ് കൺസർവേറ്റർക്ക് ബോധ്യപ്പെട്ടുകഴിഞ്ഞാൽ അത്തരം അനുമതി നൽകും. പരിസ്ഥിതി ലോല പ്രദേശത്തിനുള്ളിൽ ഒരു ആവശ്യത്തിനും ഒരു പുതിയ സ്ഥിരമായ ഘടനയും നിർമ്മിക്കാൻ അനുവദിക്കില്ല."

3. പരിസ്ഥിതി വന, കാലാവസ്ഥാ വ്യതിയാന മന്ത്രാലയം (ചുരുക്കത്തിൽ, "എംഒഇഎഫ് & സിസി") ഇതിനകം വിജ്ഞാപനം ചെയ്ത (അന്തിമവും കരടും) പരിസ്ഥിതി ലോല പ്രദേശങ്ങളെ (ചുരുക്കത്തിൽ, "ഇ.എസ്.ഇസഡുകൾ") അല്ലെങ്കിൽ മന്ത്രാലയത്തിൽ ലഭിച്ച പദ്ധതികളിൽ ഉൾപ്പെടുന്ന പ്രദേശങ്ങളെ ഇവിടെയുള്ള നിർദ്ദേശങ്ങളിൽ നിന്ന്

ഒഴിവാക്കാൻ ആവശ്യപ്പെടുന്ന വ്യാപ്തി വരെ 2022 ജൂൺ 3 ലെ ഉത്തരവിന്റെ(മേൽപരാമർശം) 56.1 ഖണ്ഡികയുടെ വ്യക്തത/പരിഷ്ക്കരണം തേടിയിട്ടുണ്ട്. ദേശീയ പാർക്കുകളും വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങളും അന്തർ സംസ്ഥാന അതിർത്തികളിലോ / അല്ലെങ്കിൽ പൊതു അതിർത്തികളിലോ സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന സ്ഥലങ്ങളിൽ 2022 ജൂൺ 3 ലെ ഉത്തരവിന്റെ (മേൽ പരാമർശം) 56.1 ഖണ്ഡിക ബാധകമാക്കരുതെന്ന വ്യാപ്തി വരെയുള്ള പരിഷ്ക്കരണവും അപേക്ഷകൻ ആവശ്യപ്പെട്ടു. 2022 ജൂൺ 3-ലെ ഉത്തരവിന്റെ 56.5-ാം ഖണ്ഡികയിലെ നിർദ്ദേശങ്ങൾ പൂർണ്ണമായും പരിഷ്കരിക്കാനും വ്യക്തമാക്കാനും ആവശ്യപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്.

4. അപേക്ഷകനായ ശ്രീ കെ. പരമേശ്വറിന് വേണ്ടി ഹാജരായ അഡീഷണൽ സോളിസിറ്റർ ജനറൽ (ചുരുക്കത്തിൽ, "എ.എസ്.ജി") ഐശ്വര്യ ഭാട്ടി, അമിക്കസ് കൃറി, വിവിധ സംസ്ഥാന സർക്കാരുകൾക്ക് വേണ്ടി ഹാജരായ മുതിർന്ന അഭിഭാഷകൻ എന്നിവരെ ഈ കോടതി കേട്ടു.

5. ദേശീയ ഉദ്യാനങ്ങൾക്കും വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങൾക്കും ചുറ്റുമുള്ള ഇ. എസ്. ഇസഡുകൾ പ്രഖ്യാപിക്കുന്നതിനായി ഭാരത സർക്കാർ ഇതിനകം 2011 ഫെബ്രുവരി 9 ന് മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ പുറപ്പെടുവിച്ചിട്ടുണ്ടെന്ന് (ഇനിമുതൽ "പ്രസ്തുത മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ" എന്ന് വിളിക്കുന്നു) സമർപ്പിക്കുന്നു. ദേശീയ വന്യജീവി ബോർഡ് (ഇനിമുതൽ "എൻബിഡബ്ല്യുഎൽ" എന്ന് വിളിക്കുന്നു), എല്ലാ സംസ്ഥാന, കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശ സർക്കാരുകൾ എന്നിവരുമായി കൂടിയാലോചിച്ച ശേഷമാണ് ഈ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ രൂപപ്പെടുത്തിയത്. ദേശീയ ഉദ്യാനങ്ങൾക്കും വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങൾക്കും ചുറ്റുമുള്ള പ്രദേശങ്ങളെ പരിസ്ഥിതിലോലപ്രദേശങ്ങളായി പ്രഖ്യാപിക്കുന്നതിനുള്ള പദ്ധതി സമർപ്പിക്കുന്നതിനുള്ള വിശദമായ നടപടിക്രമം ഈ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ നൽകുന്നു. നിരോധിതവും നിയന്ത്രിതവും അനുവദനീയവുമായ വിവിധ പ്രവർത്തനങ്ങൾ ഈ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങളിൽ തന്നെ അടങ്ങിയിരിക്കുന്നുവെന്ന് സമർപ്പിക്കുന്നു.

6. 2022 ജൂൺ 3-ലെ ഉത്തരവിന്റെ (മേൽപരാമർശം) 56.5-ാം ഖണ്ഡികയിൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്ന നിർദ്ദേശം പരിസ്ഥിതിലോലപ്രദേശങ്ങളിൽ താമസിക്കുന്ന പൗരന്മാർക്ക് വലിയ ബുദ്ധിമുട്ടുകൾ ഉണ്ടാക്കാൻ സാധ്യതയുണ്ടെന്നും സമർപ്പിക്കുന്നു. ഒരു കിലോമീറ്ററിനുള്ളിൽ അല്ലെങ്കിൽ എക്സ്റ്റെൻഡഡ് ബഫർ സോണിനുള്ളിൽ (ഇ.എസ്.ഇസഡ്) ഇതിനകം ഏതെങ്കിലും പ്രവർത്തനം തുടങ്ങിയിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ, മേൽപ്പറഞ്ഞ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ അനുസരിച്ച് നിരോധിത പ്രവർത്തനങ്ങളുടെ പരിധിയിൽ വരാത്ത അത്തരം പ്രവർത്തനങ്ങൾ ഓരോ സംസ്ഥാനത്തിന്റെയും കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശത്തിന്റെയും പ്രിൻസിപ്പൽ ചീഫ് കൺസർവേറ്റർ ഓഫ് ഫോറസ്റ്റിന്റെ (ചുരുക്കത്തിൽ, "പി.സി.സി.എഫ്") അനുമതിയോടെ തുടരാമെന്നും അത്തരം പ്രവർത്തനങ്ങൾക്ക് ഉത്തരവാദിയായ വ്യക്തി ആറുമാസത്തിനുള്ളിൽ ആവശ്യമായ അനുമതി നേടുമെന്നും മേൽപ്പറഞ്ഞ നിർദ്ദേശങ്ങളിൽ വ്യവസ്ഥ ചെയ്യുന്നു. ബന്ധപ്പെട്ട പ്രവർത്തനങ്ങൾ നിരോധിത പട്ടികയിൽ വരുന്നില്ലെന്നും 2022 ജൂൺ 3 ലെ ഈ കോടതിയുടെ ഉത്തരവ്(മേൽപരാമർശം) നിയമാനുസൃതമായ രീതിയിൽ പാസാക്കുന്നതിന് മുമ്പ് തുടരുകയാണെന്നും പി.സി.സി.എഫിന് ബോധ്യപ്പെട്ടുകഴിഞ്ഞാൽ അത്തരം അനുമതി നൽകുമെന്നും ഈ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ കൂടുതലായി വ്യവസ്ഥ ചെയ്യുന്നു. പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശങ്ങൾക്കുള്ളിൽ ഒരു ആവശ്യത്തിനും ഒരു പുതിയ സ്ഥിരമായ നിർമ്മിതിയും അനുവദിക്കരുതെന്ന നിർദ്ദേശവും വലിയ ബുദ്ധിമുട്ടുകൾക്ക് കാരണമാകുമെന്നും സമർപ്പിക്കപ്പെടുന്നു.

7. 2022 ജൂൺ 3 തീയതിയിലെ ഉത്തരവിന്റെ 56.1-ാം ഖണ്ഡികയിലെ നിർദ്ദേശത്തെ (മേൽപരാമർശം) സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം, ഓരോ സംരക്ഷിത വനത്തിനും, അതായത് ദേശീയോദ്യാനത്തിനോ വന്യജീവി സങ്കേതത്തിനോ, അത്തരം സംരക്ഷിത വനത്തിന്റെ നിർണ്ണയിക്കപ്പെട്ട അതിർത്തിയിൽ നിന്ന് കുറഞ്ഞത് ഒരു കിലോമീറ്റർ അളവിൽ പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശം ഉണ്ടായിരിക്കണം, അതിൽ മേൽപ്പറഞ്ഞ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങളിൽ നിർദ്ദേശിച്ചിട്ടുള്ള പ്രവർത്തനങ്ങൾ കർശനമായി പാലിക്കണം. ജമുവ രാംഗഡ്

വന്യജീവി സങ്കേതത്തെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം, നിലവിലുള്ള പ്രവർത്തനങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം പരിസ്ഥിതി ലോല പ്രദേശം 500 മീറ്റർ ആയിരിക്കണമെന്ന് നിർദ്ദേശിക്കുന്നു.

8. വിവിധ സംസ്ഥാനങ്ങളെ പ്രതിനിധീകരിച്ച് ഹാജരായ എ.എസ്.ജി, അമിക്കസ് ക്യൂറി, സീനിയർ കൌൺസൽ എന്നിവർ വിവിധ ദേശീയോദ്യാനങ്ങൾ, വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങൾ എന്നിവയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശങ്ങളുടെ അതിർത്തികൾ നിർദ്ദേശിക്കുന്ന അന്തിമ വിജ്ഞാപനങ്ങൾ ഇതിനകം പുറപ്പെടുവിച്ചിട്ടുണ്ടെന്ന് സമർപ്പിച്ചു. ചില കേസുകളിൽ, കരട് വിജ്ഞാപനങ്ങൾ തീർപ്പുകൽപ്പിക്കപ്പെടാതെ കിടക്കുന്നു, മറ്റ് ചില കേസുകളിൽ, കരട്, അന്തിമ വിജ്ഞാപനങ്ങൾ നൽകുന്നതിനുള്ള പദ്ധതികൾ ഭാരത സർക്കാരിന്റെ പരിഗണനയിലാണ്.

9. എല്ലാ ദേശീയോദ്യാനങ്ങൾക്കും വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങൾക്കും ഒരു ഏകീകൃത അതിർത്തി ഉണ്ടാകാൻ പാടില്ലെന്ന് സമർപ്പിക്കപ്പെടുന്നു. ഒരു പ്രത്യേക ദേശീയോദ്യാനത്തിനോ വന്യജീവി സങ്കേതത്തിനോ ഒരു ഏകീകൃത അതിർത്തി ഉണ്ടാകരുതെന്നും സമർപ്പിക്കപ്പെടുന്നു. ചില സമയങ്ങളിൽ, വിവിധ സാഹചര്യങ്ങളെ ആശ്രയിച്ച് ഇത് ഒരു വശത്ത് നീളമുള്ളതും മറുവശത്ത് ചെറുതുമായിരിക്കാം.

10. സംരക്ഷിത പ്രദേശങ്ങളിൽ താമസിക്കുന്ന പൗരന്മാരുടെ അവകാശങ്ങൾ വന്യജീവി (സംരക്ഷണ) നിയമം 1972 ലെ (ഇനിമുതൽ "1972 നിയമം" എന്ന് പരാമർശിക്കുന്നു) വകുപ്പ് 18 മുതൽ 25 എ വരെയുള്ള വ്യവസ്ഥകൾ പ്രകാരമാണ് തീർപ്പാക്കപ്പെടുന്നത്, അതേസമയം പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശങ്ങളിൽ താമസിക്കുന്ന പൗരന്മാരുടെ അവകാശങ്ങൾ പരിഹരിക്കപ്പെടുന്നില്ല. അവിടത്തെ പൗരന്മാർ ഇപ്പോഴും താമസിക്കുകയും കൃഷി പോലുള്ള ദൈനംദിന തൊഴിലുകൾ തുടരുകയും ചെയ്യുന്നു.

അങ്ങനെയുള്ള പ്രദേശങ്ങളിൽ സ്കൂളുകൾ, ഡിസ്പെൻസറികൾ, അങ്കണവാടികൾ, പൊതുജനാരോഗ്യ കേന്ദ്രങ്ങൾ തുടങ്ങിയ വിവിധ വികസന പ്രവർത്തനങ്ങൾ അത്തരം മേഖലകളിൽ തുടങ്ങേണ്ടതുണ്ട് എന്നും ബോധിപ്പിക്കുന്നു. അത് മാത്രമല്ല, ഒരു നിർമ്മാണവും വേണ്ടെന്ന നിർദ്ദേശം തുടരുകയാണെങ്കിൽ, അതിൽ താമസിക്കുന്ന വ്യക്തികൾക്ക് സ്വന്തം ഭൂമിയിൽ വീടുകൾ നിർമ്മിക്കാനോ പുനർനിർമ്മിക്കാനോ കഴിയില്ല. പി.സി.സി.എഫിന്റെ അനുമതി നേടുന്നതിന് നിർദ്ദേശിച്ചിട്ടുള്ള നടപടിക്രമങ്ങൾ വളരെ മടുപ്പിക്കുന്നതാണെന്ന് സമർപ്പിക്കപ്പെടുന്നു. അത്തരമൊരു നിർദ്ദേശം പുറപ്പെടുവിച്ചാൽ, അത്തരം പ്രവർത്തനങ്ങൾ തുടരുന്നതിനുള്ള അപേക്ഷകൾ പരിഗണിക്കുകയല്ലാതെ പി.സി.സി.എഫിന് മറ്റ് ജോലികളൊന്നും ഉണ്ടാവില്ല.

11. 2022 ജൂൺ 3-ലെ ഉത്തരവിന്റെ (മേൽപരാമർശം) 54-ാം ഖണ്ഡികയിൽ ഈ കോടതി ഈ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ ന്യായയുക്തമാണെന്ന് നിരീക്ഷിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിലും, മേൽപ്പറഞ്ഞ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾക്ക് വിരുദ്ധമായ നിർദ്ദേശങ്ങൾ പുറപ്പെടുവിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നും സമർപ്പിക്കുന്നു.

12. 2003-ലെ IA നമ്പർ 1000 ലെ വിഷയം ജമുവ രാംഗഡ് വന്യജീവി സങ്കേതത്തിലും പരിസരത്തും ഖനന പ്രവർത്തനങ്ങൾ നിരോധിക്കുന്നതിനും ഈ വന്യജീവി സങ്കേതത്തിന് മാത്രം പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശങ്ങൾ നിർദ്ദേശിക്കുന്നതിനും മാത്രമായി പരിമിതപ്പെടുത്തിയിരുന്നു. അതിനാൽ, വിവിധ സംസ്ഥാന സർക്കാരുകൾക്ക് ഈ കോടതിയിൽ വിഷയം ഉന്നയിക്കാൻ അവസരം ലഭിച്ചില്ല.

13. എതിർ പ്രസ്താവനകൾ പരിഗണിക്കുമ്പോൾ, പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശങ്ങൾ/ബഫർ സോണുകളുടെ വിഷയത്തിൽ ഈ കോടതി പാസാക്കിയ വിവിധ ഉത്തരവുകൾ പരാമർശിക്കുന്നത് ഉചിതമാണെന്ന് ഈ കോടതി കരുതുന്നു.

14. അത്തരം ഉത്തരവുകളിൽ ആദ്യത്തേത് 2005 സെപ്റ്റംബർ 16 ന് (2)ഈ കോടതി പാസാക്കി. മേൽപ്പറഞ്ഞ ഉത്തരവിന്റെ 13-ാം ഖണ്ഡിക പരാമർശിക്കുന്നത് പ്രസക്തമായിരിക്കും, അത് ഇങ്ങനെ തുടരുന്നു:

"13. പരിസ്ഥിതി, വനം മന്ത്രാലയത്തിന് വേണ്ടി ശ്രീ അനുരാഗ് ബാജ്പായ് സമർപ്പിച്ച 14-9-2005 തീയതിയിലെ സത്യവാങ്മൂലവും കഴിഞ്ഞ രണ്ട് വർഷത്തിനിടയിൽ, അതായത് 1-1-2003 മുതൽ 31-12-2004 വരെ ദേശീയോദ്യാനങ്ങൾ, വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങൾ, വനപ്രദേശങ്ങൾ എന്നിവയിൽ, താൽക്കാലിക വർക്കിംഗ് പെർമിറ്റ് അനുവദിച്ചതായി കാണിക്കുന്ന പ്രസ്താവനയും ഈ കോടതി പരിശോധിച്ചു. ഈ പ്രദേശങ്ങളിലെ ഖനന പ്രവർത്തനങ്ങൾക്ക് നിയന്ത്രണം ഏർപ്പെടുത്തി ഈ കോടതി ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിച്ചിട്ടും ഇത് സംഭവിച്ചു. സർക്കാർ രേഖകളുടെ പരിശോധന നിരാശാജനകമായ ഒരു ചിത്രം കാണിക്കുന്നുവെന്നും ബന്ധപ്പെട്ട വ്യക്തികൾക്കെതിരെ ഉചിതമായ നടപടി സ്വീകരിക്കാൻ താൻ ഉടൻ അപേക്ഷ നൽകുമെന്നും അമിക്കസ് ക്യൂറി സമർപ്പിക്കുന്നു. മേൽപ്പറഞ്ഞ അപേക്ഷ ഫയൽ ചെയ്യുന്നതും കൂടുതൽ ഉത്തരവിടുന്നതും വരെ, പരിസ്ഥിതി നിയമങ്ങൾ പാലിക്കാതെ, പ്രത്യേകിച്ച് 1980 ലെ ഫോറസ്റ്റ് (കൺസർവേഷൻ) നിയമം പ്രകാരമുള്ള അനുമതി കൂടാതെ, മേൽപ്പറഞ്ഞ പ്രദേശങ്ങളിലെ ഖനന പ്രവർത്തനങ്ങൾക്ക് താൽക്കാലിക പ്രവർത്തന അനുമതിയും താൽക്കാലിക പെർമിറ്റും അല്ലെങ്കിൽ മറ്റേതെങ്കിലും അനുമതിയും അനുവദിക്കില്ലെന്ന് ഈ കോടതി വീണ്ടും ആവർത്തിക്കുന്നു. ***അനുവദിച്ച ഏതെങ്കിലും താൽക്കാലിക വർക്കിംഗ് പെർമിറ്റിനോ അനുമതിയ്ക്കോ കീഴിൽ ഒരു ഖനന പ്രവർത്തനവും തുടരാൻ പാടില്ലെന്ന് ഈ കോടതി നിർദ്ദേശിക്കുന്നു. ശ്രീ അനുരാഗ് ബാജ്പേയിയുടെ സത്യവാങ്മൂലത്തോടൊപ്പം സമർപ്പിച്ച പട്ടികയിൽ നിന്ന് ഇന്ന് വരെ താൽക്കാലിക പ്രവർത്തന അനുമതി നിലവിലില്ലെന്ന് തോന്നുന്നു.***

മറിച്ചാണെങ്കിൽ, അത്തരം അനുമതിയുടെ വിശദാംശങ്ങൾ നൽകിക്കൊണ്ട് രണ്ടാഴ്ചയ്ക്കുള്ളിൽ ഒരു സത്യവാങ്മൂലം സമർപ്പിക്കണം."

[ഊന്നൽ നൽകി]

15. അനുവദിച്ച ഏതെങ്കിലും താൽക്കാലിക വർക്കിംഗ് പെർമിറ്റിനോ അനുമതിയ്ക്കോ കീഴിൽ ഒരു ഖനന പ്രവർത്തനവും തുടരാൻ അനുവദിച്ചില്ലെന്ന് ഈ കോടതി നിർദ്ദേശിച്ചതായി വ്യക്തമായി കാണാൻ കഴിയും.

16. മേൽപ്പറഞ്ഞ ഉത്തരവിന്റെ 15-ാം ഖണ്ഡിക പരാമർശിക്കുന്നത് പ്രസക്തമായിരിക്കും, അത് ഇങ്ങനെ തുടരുന്നു:

"**15.** ബഫർ സോണിന്റെ വിസ്തീർണ്ണം സംബന്ധിച്ച ചോദ്യത്തെക്കുറിച്ചും അത് സാർവത്രികമോ സ്ഥല നിർദ്ദിഷ്ടമോ ആയിരിക്കണമെന്നതുപോലുള്ള മറ്റ് അനുബന്ധ കാര്യങ്ങളെക്കുറിച്ചും മൂന്നാഴ്ചയ്ക്കുള്ളിൽ അതിന്റെ കാഴ്ചപ്പാട് രേഖപ്പെടുത്താൻ പരിസ്ഥിതി, വനം, കാലാവസ്ഥാ വ്യതിയാനം മന്ത്രാലയത്തോട് നിർദ്ദേശിക്കുന്നു. ദേശീയ വന്യജീവി ബോർഡിന്റെ കാഴ്ചപ്പാട് അറിഞ്ഞതിനു ശേഷമാണ് ഇത് ചെയ്യേണ്ടത് ."

17. ബഫർ സോണിന്റെ വിസ്തീർണ്ണത്തെക്കുറിച്ചും അത് സാർവത്രികമോ സ്ഥല നിർദ്ദിഷ്ടമോ ആയിരിക്കണമെന്നതുപോലുള്ള മറ്റ് അനുബന്ധ കാര്യങ്ങളെക്കുറിച്ചും മൂന്നാഴ്ചയ്ക്കുള്ളിൽ തങ്ങളുടെ കാഴ്ചപ്പാട് രേഖപ്പെടുത്താൻ ഈ കോടതി പരിസ്ഥിതി, വനം, മന്ത്രാലയത്തോട് നിർദ്ദേശിച്ചതായി ഈ ഖണ്ഡികയിൽ നിന്ന് കാണാൻ കഴിയും. എൻബിഡബ്ല്യുഎൽ-ന്റെ അഭിപ്രായം നേടിയ ശേഷം ഇത് ചെയ്യണമെന്നും കോടതി നിർദ്ദേശിച്ചു.

18. അത്തരം ഉത്തരവുകളിൽ രണ്ടാമത്തേത് 2006 ഓഗസ്റ്റ് 4 ന് പാസാക്കി (3) ഈ ഉത്തരവ് അടിസ്ഥാനപരമായി ദേശീയോദ്യാനങ്ങൾ, വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങൾ, വനപ്രദേശങ്ങൾ എന്നിവിടങ്ങളിലെ ഖനന പ്രവർത്തനങ്ങൾ നിരോധിക്കുന്നതുമായി ബന്ധപ്പെട്ടതാണ്. താൽക്കാലിക വർക്കിംഗ് പെർമിറ്റുകൾ നൽകാൻ കഴിയുന്ന വിവിധ മുൻവ്യവസ്ഥകൾ കോടതി നിശ്ചയിച്ചു.

19. അടുത്ത ഉത്തരവ് 2006 ഡിസംബർ 4 ന് (4) പാസാക്കി. ഈ ഉത്തരവിൽ, അനുയോജ്യമായ പ്രദേശങ്ങൾ തിരിച്ചറിയുന്നതിനുള്ള നടപടികൾ ആരംഭിക്കാനും വിശദമായ പദ്ധതികൾ എത്രയും വേഗം സമർപ്പിക്കാനും ആവശ്യപ്പെട്ട് 2005 മെയ് 27-ന് പരിസ്ഥിതി വനം കാലാവസ്ഥാ വ്യതിയാനം മന്ത്രാലയം പുറപ്പെടുവിച്ച കത്തിന് പ്രതികരണം അറിയിക്കാത്തതിന് വിവിധ സംസ്ഥാന സർക്കാരുകളോട് കോടതി അതൃപ്തി പ്രകടിപ്പിച്ചു. മേൽപ്പറഞ്ഞ ഉത്തരവിന്റെ 3, 4 ഖണ്ഡികകൾ പരാമർശിക്കുന്നത് പ്രസക്തമായിരിക്കും, അവ ഇങ്ങനെ തുടരുന്നു:

> "3. നേരത്തെ 30-1-2006 ന് പാസാക്കിയ ഉത്തരവ് [*ഗോവ ഫൗണ്ടേഷൻ വേഴ്സസ്. യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ*, (2011) 15 എസ്.സി.സി. 793] ദേശീയോദ്യാനങ്ങളുടെയും വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങളുടെയും അതിർത്തികളിൽ നിന്ന് 10 കിലോമീറ്ററിനുള്ളിലെ പ്രദേശങ്ങളെ പരിസ്ഥിതി ലോല മേഖലകളായി അറിയിക്കാൻ 21-1-2002 ന് എടുത്ത തീരുമാനത്തെ സൂചിപ്പിക്കുന്നു. 27-5-2005 ലെ കത്ത് 21-1-2002 ലെ തീരുമാനത്തിൽ നിന്നുള്ള വ്യതിചലനമാണ്. നിലവിൽ, ഈ സാഹചര്യത്തിൽ, ഈ വ്യതിയാനത്തിന്റെ കൃത്യത ഈ കോടതി പരിഗണിക്കുന്നില്ല. അത് മറ്റൊരു കേസിൽ പ്രത്യേകം പരിശോധിക്കുകയാണ്. 1992 ലെ റിയോ പ്രഖ്യാപനത്തിന് ശേഷം ഉണ്ടാക്കിയ പരിസ്ഥിതി സംരക്ഷണത്തിനായി മിക്ക നിയമങ്ങൾക്കും നൽകേണ്ട പ്രാധാന്യം സംസ്ഥാനങ്ങൾ/കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശങ്ങൾ നൽകിയിട്ടില്ലെന്ന് വ്യക്തമാണ്.

4. എല്ലാ സംസ്ഥാനങ്ങൾക്കും കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശങ്ങൾക്കും 27-5-2005 ലെ കത്തിൽ മറുപടി നൽകാൻ അന്തിമ അവസരം നൽകാൻ മന്ത്രാലയത്തിന് നിർദ്ദേശം നൽകി. കേന്ദ്ര സർക്കാരിന് ഇതിനകം അയച്ചതായി പറയപ്പെടുന്നതിന് പുറമേ ഉചിതമായ പദ്ധതി സമർപ്പിക്കാനും ഗോവ സംസ്ഥാനത്തിനും അനുവാദമുണ്ട്. മന്ത്രാലയത്തിൽ നിന്ന് അറിയിപ്പ് ലഭിച്ച് നാല് ആഴ്ചയ്ക്കുള്ളിൽ തന്നെ പദ്ധതികൾ അയച്ചില്ലെങ്കിൽ, വനം, വന്യജീവി, പരിസ്ഥിതി എന്നിവ സംരക്ഷിക്കുന്നതിനും മുൻകരുതൽ തത്വങ്ങൾ കണക്കിലെടുത്ത് വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങളുടെയും ദേശീയോദ്യാനങ്ങളുടെയും അതിർത്തികളിൽ നിന്ന് 10 കിലോമീറ്ററിനുള്ളിലെ പ്രദേശങ്ങളെ പരിസ്ഥിതി ലോല മേഖലകളായി വിജ്ഞാപനം ചെയ്യുന്നതിനും 21-1-2002 ന് എടുത്ത തീരുമാനം നടപ്പാക്കുന്നതിനുള്ള ഉത്തരവുകൾ പാസാക്കുന്നത് ഈ കോടതി പരിഗണിക്കേണ്ടി വരുമെന്ന് സംസ്ഥാനങ്ങൾക്കും കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശങ്ങൾക്കും അയച്ച കത്തിൽ വ്യക്തമാക്കണം. സംസ്ഥാനങ്ങൾ/കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശങ്ങൾ ഇപ്പോൾ പ്രതികരിക്കുന്നതിൽ പരാജയപ്പെട്ടാൽ, അതിന്റെ ദോഷം അവരുടെ സ്വന്തം ഉത്തരവാദിത്തമായിരിക്കും."

20. ദേശീയോദ്യാനങ്ങളുടെയും വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങളുടെയും അതിർത്തികളിൽ നിന്ന് 10 കിലോമീറ്ററിനുള്ളിലെ പ്രദേശങ്ങളെ പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശങ്ങളായി വിജ്ഞാപനം ചെയ്യാനുള്ള 2002 ജനുവരി 21 ലെ തീരുമാനത്തെ പരാമർശിക്കുന്ന 2006 ജനുവരി 30 ലെ മുൻ ഉത്തരവിനെ ഈ കോടതി പരാമർശിക്കുന്നതായി കാണാൻ കഴിയും. 2005 മെയ് 27-ലെ കത്ത് 2002 ജനുവരി 21-ന് എടുത്ത തീരുമാനത്തിൽ നിന്നുള്ള വ്യതിചലനമാണെന്ന് ഉത്തരവിൽ രേഖപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ടെങ്കിലും, മേൽപ്പറഞ്ഞ കേസിൽ മേൽപ്പറഞ്ഞ വ്യതിചലനത്തിന്റെ കൃത്യത കോടതി പരിഗണിക്കുന്നില്ലെന്ന് കോടതി നിരീക്ഷിച്ചു. അതിനാൽ 2005 മെയ് 27 ലെ കത്തിൽ പ്രതികരിക്കാൻ എല്ലാ

സംസ്ഥാനങ്ങൾക്കും കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശങ്ങൾക്കും അന്തിമ അവസരം നൽകണമെന്ന് കോടതി മന്ത്രാലയത്തിന് നിർദ്ദേശം നൽകി. മന്ത്രാലയത്തിൽ നിന്നുള്ള ആശയവിനിമയം ലഭിച്ച് നാല് ആഴ്ചയ്ക്കുള്ളിൽ പദ്ധതികൾ അയച്ചില്ലെങ്കിൽ, 2002 ജനുവരി 21 ന് എടുത്ത തീരുമാനം അതായത്, വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങളുടെയും ദേശീയോദ്യാനങ്ങളുടെയും അതിർത്തികളിൽ നിന്ന് 10 കിലോമീറ്ററിനുള്ളിലെ പ്രദേശങ്ങളെ പരിസ്ഥിതിലോലപ്രദേശങ്ങളായി വിജ്ഞാപനം ചെയ്യുക എന്നത്, നടപ്പാക്കുന്നതിനുള്ള ഉത്തരവുകൾ പാസാക്കുന്നത് ഈ കോടതി പരിഗണിക്കേണ്ടി വരുമെന്ന് ആശയവിനിമയത്തിൽ പരാമർശിക്കണം എന്ന് ഈ ഉത്തരവിൽ പറയുന്നു,.

21. ***ഗോവ ഫൌണ്ടേഷൻ വേഴ്സസ് യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യയും മറ്റുള്ളവരും (5)*** കേസിൽ 2014 ഏപ്രിൽ 21-നാണ് ഈ കോടതിയുടെ അടുത്ത ഉത്തരവ്. മേൽപ്പറഞ്ഞ ഉത്തരവിൽ ഈ കോടതിയുടെ ഇനിപ്പറയുന്ന നിരീക്ഷണങ്ങൾ പരാമർശിക്കുന്നത് പ്രസക്തമായിരിക്കും:

> **"49.** ദേശീയ ഉദ്യാനത്തിനോ വന്യജീവി സങ്കേതത്തിനോ ചുറ്റുമുള്ള ഒരു കിലോമീറ്റർ സുരക്ഷാ മേഖലയ്ക്കുള്ളിൽ ഖനന പ്രവർത്തനങ്ങൾ ഉണ്ടാകില്ലെന്നും ഗോവ സംസ്ഥാനത്തെ ദേശീയ ഉദ്യാനങ്ങളുടെയും വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങളുടെയും അതിർത്തികളിൽ നിന്ന് ഒരു കിലോമീറ്റർ അകലെയുള്ള ഈ പ്രദേശത്ത് ഖനന പ്രവർത്തനങ്ങൾ നടത്താൻ കഴിയില്ലെന്നും ഈ കോടതി പുറപ്പെടുവിച്ച ഉത്തരവ് നടപ്പാക്കേണ്ടതുണ്ട്."

22. ദേശീയോദ്യാനത്തിനോ വന്യജീവി സങ്കേതത്തിനോ ചുറ്റുമുള്ള സുരക്ഷാ മേഖലയുടെ ഒരു കിലോമീറ്ററിനുള്ളിൽ ഖനന പ്രവർത്തനങ്ങൾ പാടില്ലെന്നും ഇത് നടപ്പാക്കേണ്ടതുണ്ടെന്നും കോടതി വ്യക്തമാക്കി. ഗോവ സംസ്ഥാനത്തിലെ ദേശീയോദ്യാനങ്ങളുടെയും വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങളുടെയും അതിർത്തികളിൽ നിന്ന് ഒരു

കിലോമീറ്റർ അകലെയുള്ള ഈ പ്രദേശത്ത് ഖനന പ്രവർത്തനങ്ങൾ നടത്താൻ കഴിയില്ലെന്നും ആവർത്തിക്കുന്നു.

23. അതിനുശേഷം കോടതി മേൽപ്പറഞ്ഞ കേസിൽ 2006 ഡിസംബർ 4-ലെ മുൻ ഉത്തരവ് (മേപരാമർശം) പരാമർശിക്കുകയും ഇങ്ങനെ നിരീക്ഷിക്കുകയും ചെയ്തു:

> "**50.** ..... വനം, വന്യജീവി, പരിസ്ഥിതി എന്നിവ സംരക്ഷിക്കുന്നതിനായി ദേശീയ പാർക്കുകളുടെയോ വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങളുടെയോ 10 കിലോമീറ്റർ പരിധിയിലുള്ള പ്രദേശങ്ങളെ പരിസ്ഥിതി ലോല മേഖലകളായി വിജ്ഞാപനം ചെയ്യാൻ 21-1-2002 ന് എടുത്ത തീരുമാനം നടപ്പാക്കുന്നതിന് ഈ കോടതി ഒരു ഉത്തരവും പുറപ്പെടുവിച്ചിട്ടില്ലെന്ന് ഈ കോടതിയുടെ 4-12-2006 [*ഗോവ ഫൗണ്ടേഷൻ വേഴ്സസ് യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ*, (2011) 15 എസ്.സി.സി 791] ലെ ഉത്തരവിൽ നിന്ന് വ്യക്തമാകും. എന്നിരുന്നാലും, ഈ കോടതിയുടെ 4-12-2006 ലെ ഉത്തരവിലൂടെ *[ഗോവ ഫൗണ്ടേഷൻ വേഴ്സസ് യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ*, (2011) 15 എസ്.സി.സി 791] എല്ലാ സംസ്ഥാനങ്ങൾക്കും/കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശങ്ങൾക്കും ഈ പദ്ധതിയോട് പ്രതികരിക്കാൻ അന്തിമ അവസരം നൽകാനും വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങളുടെയും ദേശീയോദ്യാനങ്ങളുടെയും അതിർത്തികളിൽ നിന്ന് 10 കിലോമീറ്റർ മേഖലയ്ക്കുള്ളിലെ പ്രവർത്തനങ്ങളുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് ഇതിനകം പരിസ്ഥിതി അനുമതി നൽകിയിട്ടുള്ള കേസുകൾ ദേശീയ വന്യജീവി ബോർഡിന്റെ സ്റ്റാൻഡിംഗ് കമ്മിറ്റിക്ക് റഫർ ചെയ്യാനും ഭാരത സർക്കാരിന്റെ പരിസ്ഥിതി, വനം മന്ത്രാലയത്തിന് നിർദ്ദേശം നൽകി. അതിനാൽ, ദേശീയോദ്യാനങ്ങളുടെയോ വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങളുടെയോ അതിർത്തികളിൽ നിന്ന് 10 കിലോമീറ്ററിനുള്ളിൽ ഖനന പ്രവർത്തനങ്ങൾ നിരോധിക്കുന്ന ഇടക്കാലമോ അന്തിമമോ ആയ ഒരു നിർദ്ദേശവും ഈ കോടതിയിൽ ഇല്ല."

24. വനം, വന്യജീവി, പരിസ്ഥിതി എന്നിവ സംരക്ഷിക്കുന്നതിനായി ദേശീയോദ്യാനങ്ങളുടെയും വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങളുടെയും അതിർത്തികളിൽ നിന്ന് 10 കിലോമീറ്ററിനുള്ളിലെ പ്രദേശങ്ങളെ പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശങ്ങളായി വിജ്ഞാപനം ചെയ്യാൻ 2002 ജനുവരി 21 ന് എടുത്ത തീരുമാനം നടപ്പാക്കുന്നതിന് ഈ കോടതി ഒരു ഉത്തരവും പുറപ്പെടുവിച്ചിട്ടില്ലെന്ന് കോടതി പ്രത്യേകം നിരീക്ഷിച്ചതായി കാണാൻ കഴിയും. ദേശീയോദ്യാനങ്ങളുടെയോ വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങളുടെയോ അതിർത്തിയിൽ നിന്ന് 10 കിലോമീറ്ററിനുള്ളിൽ ഖനന പ്രവർത്തനങ്ങൾ നിരോധിക്കാൻ ഇടക്കാലമോ അന്തിമമോ ആയ നിർദ്ദേശങ്ങളൊന്നുമില്ലെന്ന് കോടതി വ്യക്തമാക്കി.

25. മേൽപ്പറഞ്ഞ ഉത്തരവിലെ 87.3, 88.1 ഖണ്ഡികകൾ പരാമർശിക്കുന്നത് പ്രസക്തമായിരിക്കും, അവ ഇങ്ങനെ തുടരുന്നു:

> "**87.3.** ഈ കോടതിയുടെ 4-8-2006 തീയതിയിലെ ഉത്തരവ് വരെ [*ടി.എൻ. ഗോദവർമ്മൻ തിരുമുൽപാട്* v *യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ* (2010) 13 എസ്.സി.സി 740] ഈ കോടതി *ടി.എൻ. ഗോദവർമ്മൻ തിരുമുൽപാട്* v *യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യയിൽ* IA നമ്പർ 1000 പ്രകാരം പരിഷ്കരിക്കുന്നത് വരെ ഗോവയിലെ ദേശീയോദ്യാനങ്ങളുടെയും വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങളുടെയും അതിർത്തികളിൽ നിന്ന് ഒരു കിലോമീറ്ററിനുള്ളിൽ ഖനന പ്രവർത്തനങ്ങൾ നടത്താൻ പാടില്ല.
>
> **88.1.** ഈ വിധിന്യായത്തിൽ ചർച്ച ചെയ്ത നടപടിക്രമങ്ങൾ പാലിച്ച് ഇന്ന് മുതൽ ആറുമാസത്തിനുള്ളിൽ ഗോവയിലെ ദേശീയോദ്യാനത്തിനും വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങൾക്കും ചുറ്റുമുള്ള പരിസ്ഥിതി ലോല പ്രദേശങ്ങളുടെ വിജ്ഞാപനം പരിസ്ഥിതി വനം കാലാവസ്ഥാ വ്യതിയാനം മന്ത്രാലയം പുറപ്പെടുവിക്കും."

26. 2006 ഓഗസ്റ്റ് 4-ലെ ഉത്തരവ്(മേൽപരാമർശം) ***ടി.എൻ ഗോദവർമ്മൻ തിരുമുൽ പാട്*** v ***യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ*** കേസിലെ 2000 ലെ IA നമ്പർ 1000 ൽ ഈ കോടതി പരിഷ്കരിക്കുന്നതുവരെ ഗോവയിലെ ദേശീയോദ്യാനങ്ങളുടെയും വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങളുടെയും അതിർത്തികളിൽ നിന്ന് ഒരു കിലോമീറ്ററിനുള്ളിൽ ഖനന പ്രവർത്തനങ്ങൾ നടത്താൻ പാടില്ല എന്ന് കോടതി വിധിച്ചതായി കാണാൻ കഴിയും. ഈ വിധിന്യായത്തിൽ ചർച്ച ചെയ്ത നടപടിക്രമങ്ങൾ പാലിച്ച് ഗോവയിലെ ദേശീയോദ്യാനത്തിനും വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങൾക്കും ചുറ്റുമുള്ള പരിസ്ഥിതി ലോല പ്രദേശങ്ങളുടെ വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിക്കാൻ കോടതി പരിസ്ഥിതി വനം മന്ത്രാലയത്തിന് നിർദ്ദേശം നൽകി. മേൽപ്പറഞ്ഞ ഉത്തരവിന്റെ തീയതി മുതൽ ആറുമാസത്തിനുള്ളിൽ ഇത് ചെയ്യാൻ നിർദ്ദേശിച്ചു.

27. അടുത്ത പ്രസക്തമായ ഉത്തരവ് 2018 ഡിസംബർ 11 ലേതാണ്. മേൽപ്പറഞ്ഞ ഉത്തരവിന്റെ ഇനിപ്പറയുന്ന ഭാഗം പരാമർശിക്കുന്നത് പ്രസക്തമായിരിക്കും:

> "രാജ്യത്ത് 104 ദേശീയോദ്യാനങ്ങളും 558 വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങളും ഉൾപ്പെടെ ആകെ 662 ദേശീയോദ്യാനങ്ങളും വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങളുമുണ്ടെന്ന് എ.എസ്.ജി അറിയിച്ചു.
>
> ഈ ദേശീയോദ്യാനങ്ങൾക്കും വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങൾക്കും ചുറ്റുമുള്ള പ്രദേശങ്ങളെ പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശങ്ങളായി പ്രഖ്യാപിക്കുന്നതിനുള്ള പദ്ധതികൾ 641 ദേശീയ ഉദ്യാനങ്ങൾക്കും വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങൾക്കുമായി സംസ്ഥാന സർക്കാരുകളിൽ നിന്നും കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശങ്ങളിലെ ഭരണകൂടങ്ങളിൽ നിന്നും ലഭിച്ചിട്ടുണ്ട്. 21 ദേശീയോദ്യാനങ്ങൾ, വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങൾ എന്നിവയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് ഒരു പദ്ധതിയും ലഭിച്ചിട്ടില്ല.

26.11.2018 വരെ 289 ദേശീയോദ്യാനങ്ങൾ, വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങൾ എന്നിവയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് പദ്ധതികൾ സ്വീകരിക്കുകയും വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിക്കുകയും 206 ദേശീയോദ്യാനങ്ങൾ, വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങൾ എന്നിവയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് കരട് വിജ്ഞാപനം തയ്യാറാക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്.

4146 ദേശീയ പാർക്കുകൾ, വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങൾ എന്നിവയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് പരിസ്ഥിതി, വനം, കാലാവസ്ഥാ വ്യതിയാന മന്ത്രാലയത്തിലും സംസ്ഥാന സർക്കാരുകളിലും പ്രഖ്യാപനത്തിന്റെ നടപടികൾ നടന്നുവരികയാണ്.

പരിസ്ഥിതി, വനം, കാലാവസ്ഥാ വ്യതിയാന മന്ത്രാലയം കരട് വിജ്ഞാപനം തയ്യാറാക്കുന്നതിനും എത്രയും വേഗം അന്തിമ വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിക്കുന്നതിനും സജീവമായി മുന്നോട്ട് പോകുമെന്ന് ഈ കോടതി പ്രതീക്ഷിക്കുന്നു.

പരിസ്ഥിതി, വനം, കാലാവസ്ഥാ വ്യതിയാന മന്ത്രാലയത്തിന് ഇതുവരെ പദ്ധതി സമർപ്പിക്കപ്പെടാത്ത 21 ദേശീയ ഉദ്യാനങ്ങൾക്കും വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങൾക്കുമുള്ള പദ്ധതികൾ ഇനിപ്പറയുന്നവയാണ്: -

.....

2006 ഡിസംബറിൽ കുറച്ചുകാലം മുതൽ ഈ പ്രശ്നം നിലവിലുണ്ടെന്ന് അമിക്കസ് സമർപ്പിക്കുന്നു. 12 വർഷം കടന്നുപോയെങ്കിലും മുകളിൽ സൂചിപ്പിച്ച ദേശീയ ഉദ്യാനങ്ങളുടെയും വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങളുടെയും കാര്യത്തിൽ സംസ്ഥാന സർക്കാരുകൾ ഫലപ്രദമായ നടപടികളൊന്നും സ്വീകരിച്ചിട്ടില്ല.

ഈ സാഹചര്യത്തിൽ, ഈ 21 ദേശീയോദ്യാനങ്ങൾക്കും വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങൾക്കും ചുറ്റുമുള്ള 10 കിലോമീറ്റർ പ്രദേശം പരിസ്ഥിതി ലോല

മേഖലയായി പ്രഖ്യാപിക്കണമെന്ന് ഈ കോടതി നിർദ്ദേശിക്കുന്നു. പ്രഖ്യാപനം പരിസ്ഥിതി, വനം, കാലാവസ്ഥാ വ്യതിയാനം മന്ത്രാലയം എത്രയും വേഗം നടത്തണം.

പരിസ്ഥിതി, വനം, കാലാവസ്ഥാ വ്യതിയാനം മന്ത്രാലയത്തിന് പദ്ധതികൾ സമർപ്പിച്ച് രണ്ടാഴ്ചയ്ക്ക് ശേഷം മാത്രമേ പദ്ധതിയോടൊപ്പം ഈ ഉത്തരവ് പരിഷ്കരിക്കുന്നതിനുള്ള അപേക്ഷ സമർപ്പിക്കാൻ സംസ്ഥാന സർക്കാരുകൾക്ക് സ്വാതന്ത്ര്യം നൽകിയിട്ടുള്ളൂ.

28. രാജ്യത്ത് 104 ദേശീയ ഉദ്യാനങ്ങളും 558 വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങളും ഉൾപ്പെടെ ആകെ 662 ദേശീയോദ്യാനങ്ങളും വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങളും ഉണ്ടെന്ന് എ.എസ്.ജിയുടെ പ്രസ്താവനകൾ ഈ കോടതി രേഖപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ടെന്ന് കാണാൻ കഴിയും. ഈ ദേശീയോദ്യാനങ്ങൾക്കും വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങൾക്കും ചുറ്റുമുള്ള പ്രദേശങ്ങളെ പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശങ്ങളായി പ്രഖ്യാപിക്കുന്നതിനുള്ള പദ്ധതികൾ സംസ്ഥാന സർക്കാരുകളിൽ നിന്നും കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശങ്ങളിൽ നിന്നും ലഭിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നും രേഖപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. 21 ദേശീയോദ്യാനങ്ങൾ, വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങൾ എന്നിവയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് ഒരു പദ്ധതികളും ലഭിച്ചിട്ടില്ലെന്നും കാണാൻ കഴിയും. 2018 നവംബർ 26 വരെ 289 ദേശീയോദ്യാനങ്ങൾ, വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങൾ എന്നിവയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നും 206 ദേശീയോദ്യാനങ്ങൾ, വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങൾ എന്നിവയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് കരട് വിജ്ഞാപനം തയ്യാറാക്കിയിട്ടുണ്ടെന്നും അതിൽ രേഖപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. അതിനാൽ കരട് വിജ്ഞാപനം തയ്യാറാക്കുന്നതിനും എത്രയും വേഗം അന്തിമ വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിക്കുന്നതിനും പരിസ്ഥിതി വനം കാലാവസ്ഥാ വ്യതിയാനം മന്ത്രാലയം സജീവമായി മുന്നോട്ട് പോകുമെന്ന് കോടതി പ്രതീക്ഷിച്ചു. തുടർന്ന് കോടതി, 12 വർഷം കഴിഞ്ഞിട്ടും മേൽപ്പറഞ്ഞ ഉത്തരവിൽ പരാമർശിച്ചിരിക്കുന്ന ദേശീയോദ്യാനങ്ങളുടെയും വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങളുടെയും കാര്യത്തിൽ സംസ്ഥാന

സർക്കാരുകൾ ഫലപ്രദമായ നടപടികളൊന്നും സ്വീകരിച്ചിട്ടില്ലെന്ന വേദനയോടൊപ്പം ബന്ധപ്പെട്ട പദ്ധതികൾ ഇതുവരെ പരിസ്ഥിതി വനം കാലാവസ്ഥാ വ്യതിയാനം മന്ത്രാലയത്തിന് ലഭിച്ചിട്ടില്ലാത്ത 21 ദേശീയോദ്യാനങ്ങളും വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങളും രേഖപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്തു. അതിനാൽ, ഈ 21 ദേശീയോദ്യാനങ്ങൾക്കും വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങൾക്കും ചുറ്റുമുള്ള 10 കിലോമീറ്റർ പ്രദേശം പരിസ്ഥിതി വനം കാലാവസ്ഥാ വ്യതിയാന മന്ത്രാലയം പരിസ്ഥിതി ലോല പ്രദേശങ്ങളായി പ്രഖ്യാപിക്കണമെന്ന് കോടതി നിർദ്ദേശിച്ചു. മേൽപ്പറഞ്ഞ ഉത്തരവിൽ മാറ്റം വരുത്തുന്നതിനായി അപേക്ഷ സമർപ്പിക്കാൻ സംസ്ഥാന സർക്കാരുകൾക്ക് സ്വാതന്ത്ര്യം നൽകി. എന്നിരുന്നാലും, അപേക്ഷ പരിസ്ഥിതി ലോല പ്രദേശങ്ങളുടെ പ്രഖ്യാപനത്തിനുള്ള പദ്ധതിയോടൊപം നൽകണമെന്നും നിർദ്ദേശിച്ചു.

29. ***ഗോവ ഫൗണ്ടേഷന്റെ(6)*** കേസിൽ ഈ കോടതിയിലെ ജഡ്ജിമാർ, 1986 ലെ പരിസ്ഥിതി (സംരക്ഷണ) ചട്ടങ്ങളിലെ (ഇനിമുതൽ "1986 ചട്ടങ്ങൾ" എന്ന് പരാമർശിക്കുന്നു) ചട്ടം 5 പ്രകാരം പരിസ്ഥിതി, വനം, കാലാവസ്ഥാ വ്യതിയാനം മന്ത്രാലയം നടപടിക്രമങ്ങൾ പാലിക്കണമെന്നും പരിസ്ഥിതി ലോലപ്രദേശങ്ങളുടെ വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിക്കണമെന്നും നിർദ്ദേശിച്ചിരുന്നു. 1986 ലെ ചട്ടങ്ങളിലെ പ്രസക്തമായ വ്യവസ്ഥകൾ ചുവടെ എടുത്തെഴുതുന്നു:

> **"5. വ്യവസായങ്ങളുടെ സ്ഥാനത്തിനും വിവിധ പ്രദേശങ്ങളിൽ പ്രക്രിയകളും പ്രവർത്തനങ്ങളും നടത്തുന്നതിന് നിരോധനവും നിയന്ത്രണവും.** (1) വ്യവസായങ്ങളുടെ സ്ഥാനം നിരോധിക്കുകയോ നിയന്ത്രിക്കുകയോ വിവിധ മേഖലകളിൽ പ്രക്രിയകളും പ്രവർത്തനങ്ങളും നടത്തുകയും ചെയ്യുമ്പോൾ കേന്ദ്ര സർക്കാരിന് ഇനിപ്പറയുന്ന ഘടകങ്ങൾ കണക്കിലെടുക്കാം:

(i) ഒരു പ്രദേശത്തിന് നിശ്ചയിച്ചിട്ടുള്ള പരിസ്ഥിതിയുടെ വിവിധ വശങ്ങളിൽ ഉള്ള ഗുണനിലവാരത്തിനുള്ള മാനദണ്ഡങ്ങൾ.

(ii) ഒരു പ്രദേശത്തെ വിവിധ പാരിസ്ഥിതിക മലിനീകരണവസ്തുക്കളുടെ (ശബ്ദം ഉൾപ്പെടെ) സാന്ദ്രതയുടെ അനുവദനീയമായ പരമാവധി പരിധി.

(iii) നിരോധിക്കാനോ നിയന്ത്രിക്കാനോ നിർദ്ദേശിക്കപ്പെടുന്ന ഒരു വ്യവസായത്തിൽ നിന്നോ പ്രക്രിയയിൽ നിന്നോ പ്രവർത്തനത്തിൽ നിന്നോ പരിസ്ഥിതി മാലിന്യങ്ങൾ പുറത്തു വിടാനോ പുറന്തള്ളാനോ ഉള്ള സാധ്യത.

(iv) ഒരു പ്രദേശത്തിന്റെ ഭൂപ്രകൃതിയും കാലാവസ്ഥാ സവിശേഷതകളും.

(v) കേന്ദ്ര ഗവൺമെന്റിന്റെ അഭിപ്രായത്തിൽ സംരക്ഷിക്കപ്പെടേണ്ട പ്രദേശത്തിന്റെ ജൈവവൈവിധ്യം.

(vi) പരിസ്ഥിതിക്ക് അനുയോജ്യമായ ഭൂവിനിയോഗം.

(vii) നിരോധിക്കാനോ നിയന്ത്രിക്കാനോ ഉദ്ദേശിക്കുന്ന ഒരു വ്യവസായം, പ്രക്രിയ അല്ലെങ്കിൽ പ്രവർത്തനം മൂലമുണ്ടാകുന്ന മൊത്തം പ്രതികൂല പാരിസ്ഥിതിക ആഘാതം.

(viii) പുരാതന സ്മാരകങ്ങൾ, പുരാവസ്തു സ്ഥാനങ്ങൾ, അവശേഷിപ്പുകൾ നിയമം 1958 പ്രകാരമുള്ള ഒരു സംരക്ഷിത പ്രദേശത്തിന്റെയോ വന്യജീവി (സംരക്ഷണ) നിയമം 1972 പ്രകാരം വിജ്ഞാപനം ചെയ്യപ്പെട്ട ഒരു വന്യജീവി സങ്കേതം, ദേശീയോദ്യാനം, ഗെയിം റിസർവ് അല്ലെങ്കിൽ അടച്ച പ്രദേശം അല്ലെങ്കിൽ മറ്റേതെങ്കിലും രാജ്യവുമായോ രാജ്യങ്ങളുമായോ ഏതെങ്കിലും ഉടമ്പടി, കരാർ അല്ലെങ്കിൽ കൺവെൻഷൻ പ്രകാരമോ അല്ലെങ്കിൽ ഏതെങ്കിലും അന്താരാഷ്ട്ര കോൺഫറൻസിലോ അസോസിയേഷനിലോ മറ്റ് സ്ഥാപനത്തിലോ എടുത്ത ഏതെങ്കിലും തീരുമാനത്തിന് അനുസൃതമായോ പരിരക്ഷിക്കപ്പെട്ട സ്ഥലങ്ങൾ.

(ix) മനുഷ്യ വാസസ്ഥലങ്ങളുടെ സാമീപ്യം.

(x) ഒരു പ്രദേശത്തെ പരിസ്ഥിതി സംരക്ഷണത്തിന് പ്രസക്തമാണെന്ന് കേന്ദ്ര സർക്കാർ കരുതുന്ന മറ്റേതെങ്കിലും ഘടകം.

(2) വ്യവസായങ്ങളുടെ സ്ഥാനം നിരോധിക്കുകയോ നിയന്ത്രിക്കുകയോ ചെയ്യുമ്പോൾ, ഒരു പ്രദേശത്ത് പ്രക്രിയകളും പ്രവർത്തനങ്ങളും നടത്തുമ്പോൾ, കേന്ദ്ര സർക്കാർ ഇനിമേൽ നിശ്ചയിച്ചിട്ടുള്ള നടപടിക്രമങ്ങൾ പാലിക്കണം.

(3) (എ) ഒരു വ്യവസായത്തിൻറെ സ്ഥാനത്തിനോ അല്ലെങ്കിൽ ഒരു പ്രദേശത്തെ പ്രക്രിയകളോ പ്രവർത്തനങ്ങളോ നടത്തുന്നതിനോ നിരോധനം അല്ലെങ്കിൽ നിയന്ത്രണങ്ങൾ ഏർപ്പെടുത്തുന്നത് ഉചിതമാണെന്ന് കേന്ദ്ര സർക്കാരിന് തോന്നുമ്പോഴെല്ലാം, ഔദ്യോഗിക ഗസറ്റിൽ വിജ്ഞാപനം നൽകുന്നതിലൂടെയും കേന്ദ്ര സർക്കാരിന് കാലാകാലങ്ങളിൽ ആവശ്യമെന്ന് തോന്നുന്ന മറ്റ് രീതിയിലും അങ്ങനെ ചെയ്യാനുള്ള ഉദ്ദേശ്യത്തെക്കുറിച്ച് അറിയിപ്പ് നൽകാം.

(ബി) ഖണ്ഡം (എ) പ്രകാരമുള്ള ഓരോ വിജ്ഞാപനവും, അത്തരം വിജ്ഞാപനം ബന്ധപ്പെട്ട പ്രദേശം, വ്യവസായങ്ങൾ, പ്രവർത്തനങ്ങൾ, ആ പ്രദേശത്തെ പ്രക്രിയകൾ എന്നിവയെക്കുറിച്ച് ഒരു ഹ്രസ്വ വിവരണം നൽകുകയും വ്യവസായങ്ങളുടെ സ്ഥാനത്തിന് നിരോധനമോ നിയന്ത്രണങ്ങളോ ഏർപ്പെടുത്തുന്നതിനും ആ മേഖലയിലെ പ്രക്രിയകളോ പ്രവർത്തനങ്ങളോ നടത്തുന്നതിനുമുള്ള കാരണങ്ങൾ വ്യക്തമാക്കുകയും ചെയ്യണം.

(സി) വകുപ്പ് (എ) പ്രകാരം വിജ്ഞാപനം ചെയ്ത നടപടിക്രമങ്ങളോ പ്രവർത്തനങ്ങളോ നടത്തുന്നതിനുള്ള നിരോധനമോ നിയന്ത്രണങ്ങളോ ഏർപ്പെടുത്തുന്നതിനെതിരെ ആക്ഷേപം സമർപ്പിക്കാൻ താൽപ്പര്യമുള്ള ഏതൊരു വ്യക്തിക്കും ഔദ്യോഗിക ഗസറ്റിൽ വിജ്ഞാപനം പ്രസിദ്ധീകരിച്ച തീയതി മുതൽ അറുപത് ദിവസത്തിനുള്ളിൽ കേന്ദ്ര സർക്കാരിന് രേഖാമൂലം അത് നൽകാം.

(ഡി) ഔദ്യോഗിക ഗസറ്റിൽ വിജ്ഞാപനം പ്രസിദ്ധീകരിച്ച തീയതി മുതൽ നൂറ്റി ഇരുപത് ദിവസത്തിനുള്ളിൽ കേന്ദ്ര സർക്കാർ അത്തരം വിജ്ഞാപനത്തിനെതിരെ ലഭിച്ച എല്ലാ ആക്ഷേപങ്ങളും പരിഗണിക്കുകയും അത്തരം പ്രസ്റ്റിദ്ധീകരണത്തിന്റെ തീയതി മുതൽ [എഴുനൂറ്റി ഇരുപത്തിയഞ്ച് ദിവസത്തിനുള്ളിൽ [അസം, മേഘാലയ, അരുണാചൽ പ്രദേശ്, മിസോറാം, മണിപ്പൂർ, നാഗാലാൻഡ്, ത്രിപുര, സിക്കിം, ജമ്മു കശ്മീർ എന്നീ സംസ്ഥാനങ്ങളുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് അസാധാരണമായ സാഹചര്യത്തിലും മതിയായ കാരണങ്ങളാലും നൂറ്റിയെൺപത് ദിവസം കൂടുതൽ കാലയളവിനുള്ളിലും അത്തരം വ്യവസായങ്ങളുടെ സ്ഥാനത്തിനും ഒരു പ്രദേശത്ത് ഏതെങ്കിലും പ്രക്രിയയോ പ്രവർത്തനമോ നടത്തുന്നതിനും നിരോധനം അല്ലെങ്കിൽ നിയന്ത്രണങ്ങൾ ഏർപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്യാം.

[എന്നാൽ കോവിഡ്-19 മഹാമാരി കാരണം, ഈ ഖണ്ഡത്തിന്റെ ഉദ്ദേശ്യത്തിനായി, 2020-2021, 2021-2022 സാമ്പത്തിക വർഷങ്ങളിൽ കാലഹരണപ്പെടുന്ന വിജ്ഞാപനത്തിന്റെ സാധുത കാലയളവ് [2022 ജൂൺ 30 വരെ] അല്ലെങ്കിൽ പ്രസക്തമായ വിജ്ഞാപനം കാലഹരണപ്പെടാനിരുന്ന മാസാവസാനം മുതൽ ആറ് മാസം, ഏതാണോ പിന്നീട് വരുന്നത്, അന്ന് വരെ നീട്ടണം.

(4) ഉപചട്ടം (3) ൽ എന്തുതന്നെ അടങ്ങിയിരിക്കുന്നുവെങ്കിൽപ്പോലും, പൊതുതാൽപര്യമുള്ളതാണെന്ന് കേന്ദ്ര സർക്കാരിന് തോന്നുമ്പോഴെല്ലാം, ഉപചട്ടം (3) ലെ ഖണ്ഡം (എ) പ്രകാരം നോട്ടീസ് നൽകേണ്ടതിന്റെ ആവശ്യകത അവസാനിപ്പിക്കാം."

30. നിർദ്ദിഷ്ട മേഖലകളിലെ വിവിധ പ്രവർത്തനങ്ങൾ നിരോധിക്കുന്നതിനോ നിയന്ത്രിക്കുന്നതിനോ വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിക്കുന്നതിനുള്ള വിശദമായ നടപടിക്രമം 1986 ലെ ചട്ടങ്ങളിലെ ചട്ടം 5 നിർദ്ദേശിക്കുന്നു എന്നത് ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടതാണ്. 1986 ലെ പരിസ്ഥിതി (സംരക്ഷണ) നിയമത്തിലെ (ഇനിമുതൽ "1986 ലെ നിയമം" എന്ന് പരാമർശിക്കുന്നു).വകുപ്പ് 3 (v) ൽ നിന്നാണ് ഈ അധികാരം ഉത്ഭവിക്കുന്നത്.

31. 1986 ലെ ചട്ടങ്ങളിലെ ചട്ടം 5 ലെ ഉപചട്ടം (1) ലെ ഖണ്ഡം (viii) പരിശോധിച്ചാൽ, 1972 ലെ നിയമപ്രകാരം ഒരു വന്യജീവി സങ്കേതം, ദേശീയോദ്യാനം, ഗെയിം റിസർവ് അല്ലെങ്കിൽ അടച്ച പ്രദേശം എന്നിവയുടെ സാമീപ്യമാണ് പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശത്തെ അങ്ങനെ പ്രഖ്യാപിക്കുന്നതിന് കണക്കിലെടുക്കേണ്ട ഘടകങ്ങളിലൊന്ന് എന്ന് വെളിപ്പെടും. നിരോധനമോ നിയന്ത്രണങ്ങളോ ഏർപ്പെടുത്തുന്നത് ഉചിതമാണെന്ന് കേന്ദ്ര സർക്കാരിന് തോന്നുമ്പോഴെല്ലാം, ഔദ്യോഗിക ഗസറ്റിൽ വിജ്ഞാപനം വഴി കേന്ദ്ര സർക്കാരിന് കാലാകാലങ്ങളിൽ ആവശ്യമെന്ന് തോന്നുന്ന മറ്റ് രീതികളിൽ അത് ചെയ്യാനുള്ള ഉദ്ദേശ്യം അറിയിക്കേണ്ടതുണ്ടെന്ന് 1986 ലെ ചട്ടങ്ങളിലെ ചട്ടം 5 ലെ ഉപചട്ടം 3 (എ) ആവശ്യപ്പെടുന്നു. ചട്ടം 5 ലെ ഉപചട്ടം 3 (ബി) അനുസരിച്ച്, അത്തരം ഓരോ വിജ്ഞാപനവും അത്തരം വിജ്ഞാപനവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട പ്രദേശത്തെ, വ്യവസായങ്ങളെ, പ്രവർത്തന പ്രക്രിയകളെക്കുറിച്ച് ഒരു ഹ്രസ്വ വിവരണം നൽകുകയും ആ മേഖലയിലെ പ്രക്രിയകളോ പ്രവർത്തനങ്ങളോ നടത്തുന്നതിന് വ്യവസായങ്ങളുടെ സ്ഥലത്തിന് നിരോധനമോ നിയന്ത്രണങ്ങളോ ഏർപ്പെടുത്തുന്നതിനുള്ള കാരണങ്ങൾ വ്യക്തമാക്കുകയും

വേണം. അതനുസരിച്ച്, ചട്ടം 5 ലെ ഉപചട്ടം 3 (സി) അനുസരിച്ച്, ആക്ഷേപം ഫയൽ ചെയ്യാൻ താൽപ്പര്യമുള്ള ഏതൊരു വ്യക്തിക്കും ഔദ്യോഗിക ഗസറ്റിൽ വിജ്ഞാപനം പ്രസിദ്ധീകരിച്ച തീയതി മുതൽ അറുപത് ദിവസത്തിനുള്ളിൽ കേന്ദ്ര സർക്കാരിന് എതിർപ്പ് ഫയൽ ചെയ്യാൻ അർഹതയുണ്ട്. അതിനുശേഷം കേന്ദ്ര സർക്കാർ 1986 ലെ ചട്ടങ്ങളിലെ ചട്ടം 5 ലെ ഉപചട്ടം (3) ലെ ഖണ്ഡം (ഡി) പ്രകാരം നൽകിയിട്ടുള്ള നിർദ്ദിഷ്ട കാലയളവിനുള്ളിൽ ഒരു പ്രദേശത്ത് അത്തരം നിരോധനമോ നിയന്ത്രണങ്ങളോ ഏർപ്പെടുത്തി ഔദ്യോഗിക ഗസറ്റിൽ വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിക്കേണ്ടതുണ്ട്. 1986 ലെ ചട്ടങ്ങളിലെ ചട്ടം 5 ലെ ഉപചട്ടം (3) ലെ ഖണ്ഡം (സി) പ്രകാരം ലഭിച്ച എല്ലാ ആക്ഷേപങ്ങളും പരിഗണിച്ചതിനുശേഷം മാത്രമേ ഇത് ചെയ്യേണ്ടതുള്ളൂ. ഇപ്രകാരം പരിസ്ഥിതി ലോലപ്രദേശങ്ങൾ വിജ്ഞാപനം ചെയ്യുന്നതിന് 1986 ലെ ചട്ടങ്ങൾ പ്രകാരം വിശദമായ നടപടിക്രമം നിർദ്ദേശിച്ചിട്ടുണ്ടെന്ന് കാണാൻ കഴിയും.

32. ദേശീയ ഉദ്യാനങ്ങൾക്കും വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങൾക്കും ചുറ്റുമുള്ള പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശങ്ങൾ പ്രഖ്യാപിക്കുന്നതിനുള്ള മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ പരിസ്ഥിതി, വനം, കാലാവസ്ഥാ വ്യതിയാനം മന്ത്രാലയം പുറപ്പെടുവിച്ചിട്ടുണ്ട് എന്നത് ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടതാണ്.

33. 2002 ജനുവരി 21 ന് നടന്ന "വൈൽഡ്ലൈഫ് കൺസർവേഷൻ സ്ട്രാറ്റജി-2002" സ്വീകരിച്ച ഇന്ത്യൻ ബോർഡ് ഫോർ വൈൽഡ്ലൈഫ് മീറ്റിംഗിനെ പരാമർശിക്കുന്നതാണ് ഈ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ. 1972 ലെ നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 3 (v) പ്രകാരവും 1986 ലെ ചട്ടങ്ങളിലെ ചട്ടം 5 ലെ ഉപചട്ടം (1) ലെ ഖണ്ഡം (viii) പ്രകാരവും ദേശീയോദ്യാനങ്ങളുടെയും വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങളുടെയും അതിർത്തികളിൽ നിന്ന് 10 കിലോമീറ്ററിനുള്ളിൽ വരുന്ന ഭൂമിയെ പരിസ്ഥിതി ദുർബല മേഖലകളായി പ്രഖ്യാപിക്കണമെന്ന് ഈ നയത്തിലെ 9-ാം വിഷയം വിഭാവനം ചെയ്യുന്നു. എല്ലാ സംസ്ഥാന സർക്കാരുകളിൽ നിന്നും അഭിപ്രായങ്ങൾ ലഭിച്ചപ്പോൾ, ചില സംസ്ഥാന

സർക്കാരുകൾ സംരക്ഷിത മേഖല അതിർത്തിയിൽ നിന്ന് 10 കിലോമീറ്റർ പരിധി ബാധകമാകുന്നതിനെക്കുറിച്ച് ആശങ്ക ഉന്നയിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നും ഈ സംസ്ഥാനങ്ങളിലെ പ്രധാന നഗരങ്ങൾ ഉൾപ്പെടെയുള്ള മനുഷ്യവാസവും മറ്റ് പ്രദേശങ്ങളും പരിസ്ഥിതി ലോല പ്രദേശത്തിന്റെ പരിധിയിൽ വരുമെന്നും വികസനത്തെ പ്രതികൂലമായി ബാധിക്കുമെന്നും അറിയിച്ചു. ദേശീയ വന്യജീവി പ്രവർത്തന പദ്ധതിയെയും (2002-2016) ഈ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ പരാമർശിക്കുന്നു. 2005 മാർച്ച് 17 ന് നടന്ന എൻ.ബി.ഡബ്ല്യു.എൽ. യോഗത്തിൽ, പരിസ്ഥിതി ലോല പ്രദേശങ്ങളുടെ നിർവചനം സ്ഥല നിർദ്ദിഷ്ടമായിരിക്കണമെന്നും നിർദ്ദിഷ്ട പ്രവർത്തനങ്ങളുടെ നിരോധനത്തേക്കാൾ നിയന്ത്രണവുമായി ബന്ധപ്പെട്ടിരിക്കണമെന്നും തീരുമാനിച്ചു. ഈ തീരുമാനം പാലിക്കുന്നതിനായി എല്ലാ സംസ്ഥാന സർക്കാരുകളെയും 2005 മെയ് 27-ലെ കത്ത് മുഖേന അറിയിച്ചു.

34. ഈ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ പിന്നീട് 2006 ഡിസംബർ 4-ലെ ഈ കോടതിയുടെ നിർദ്ദേശങ്ങളെ പരാമർശിക്കുന്നു. 1972 ലെ നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 5 സി (1), 1986 ലെ നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 3,1986 ലെ ചട്ടങ്ങളിലെ ചട്ടം 5 എന്നിവയിൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്ന നിയമപരമായ വ്യവസ്ഥകളെയും ഇത് പരാമർശിക്കുന്നു. ദേശീയോദ്യാനങ്ങൾക്കും വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങൾക്കും ചുറ്റും പരിസ്ഥിതിലോലപ്രദേശങ്ങൾ പ്രഖ്യാപിക്കുന്നതിന്റെ ഉദ്ദേശ്യം സംരക്ഷിത പ്രദേശങ്ങൾക്കായി ഒരുതരം ആഘാതപ്രതിരോധ ഉപകരണം സൃഷ്ടിക്കുക എന്നതാണ് എന്ന് ഈ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ പറയുന്നു. ഉയർന്ന സംരക്ഷണമുള്ള പ്രദേശങ്ങളിൽ നിന്ന് കുറഞ്ഞ സംരക്ഷണമുള്ള പ്രദേശങ്ങളിലേക്കുള്ള പരിവർത്തന മേഖലയായും അവ പ്രവർത്തിക്കും. പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശങ്ങളിലെ പ്രവർത്തനങ്ങൾ ആവശ്യമില്ലെങ്കിൽ നിരോധന സ്വഭാവത്തേക്കാൾ നിയന്ത്രണ സ്വഭാവമുള്ളതായിരിക്കുമെന്ന എൻ.ബി.ഡബ്ല്യു.എല്ലിന്റെ തീരുമാനവും ഇത് ആവർത്തിക്കുന്നു. മേൽപ്പറഞ്ഞ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങളുടെ 4-ാം ഖണ്ഡികയിൽ, നിലവിലുള്ള പല സംരക്ഷിത പ്രദേശങ്ങളും അവയുടെ അതിർത്തികൾക്ക് സമീപം ഇതിനകം തന്നെ

വളരെയധികം വികസനത്തിന് വിധേയമായിട്ടുണ്ടെന്ന് സൂചിപ്പിക്കുന്നു. തമിഴ്നാട്ടിലെ ഗിണ്ടി ദേശീയോദ്യാനം, മഹാരാഷ്ട്രയിലെ സഞ്ജയ് ഗാന്ധി ദേശീയോദ്യാനം മുതലായവയെ ഇത് സൂചിപ്പിക്കുന്നു. കൂടാതെ സംരക്ഷിത പ്രദേശങ്ങൾ നഗര സജ്ജീകരണത്തിലാണ് വരുന്നതെന്ന് രേഖപ്പെടുത്തുന്നു. അതിനാൽ സംരക്ഷിത പ്രദേശങ്ങൾക്ക് ചുറ്റുമുള്ള പരിസ്ഥിതി ലോല പ്രദേശങ്ങളുടെ വ്യാപ്തി നിർവചിക്കുന്നത് മാറ്റം വരുത്താവുന്നതാക്കിയും സംരക്ഷിത മേഖല നിർദ്ദിഷ്ടവുമാക്കി വെക്കേണ്ടതാണെന്ന് ഇത് നിരീക്ഷിക്കുന്നു. പരിസ്ഥിതി ലോല പ്രദേശങ്ങളുടെ വീതിയും നിയന്ത്രണങ്ങളുടെ തരവും ഒരു സംരക്ഷിത മേഖലയിൽ നിന്നും മറ്റൊരു സംരക്ഷിത മേഖലയിലും വ്യത്യാസപ്പെടുമെന്ന് അതിൽ പറയുന്നു. എന്നിരുന്നാലും, പൊതുവായ തത്വമെന്ന നിലയിൽ, വന്യജീവി സംരക്ഷണ പദ്ധതി-2002 ൽ നൽകിയിരിക്കുന്നതുപോലെ ഒരു സംരക്ഷിത പ്രദേശത്തിന് ചുറ്റും പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശങ്ങളുടെ വീതി 10 കിലോമീറ്റർ വരെ പോകാമെന്ന് അതിൽ പറയുന്നു. ഭൂഭാഗം ബന്ധിപ്പിക്കലിനു നിർണായകമായ അതിലോല ഇടനാഴികൾ, എത്തിച്ചേരാനുള്ള സൗകര്യം, പാരിസ്ഥിതിക പ്രാധാന്യമുള്ള ഭൂഭാഗങ്ങൾ എന്നിവ 10 കിലോമീറ്ററിലധികം വീതിയുള്ളതാണെങ്കിൽ ഇവ പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശങ്ങളിൽ ഉൾപ്പെടുത്തണമെന്നും അതിൽ പറയുന്നു. ഒരു പ്രത്യേക സംരക്ഷിത മേഖലയുടെ പശ്ചാത്തലത്തിൽ പോലും, പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശത്തിന്റെ ഒരു പ്രദേശത്തിന്റെ വിതരണവും നിയന്ത്രണത്തിന്റെ വ്യാപ്തിയും എല്ലായിടത്തും ഒരുപോലെയായിരിക്കില്ലെന്നും അത് വ്യത്യാസപ്പെടുന്ന വീതിയും വ്യാപ്തിയും ഉള്ളതായിരിക്കാമെന്നും അതിൽ പറയുന്നു. ഏതാനും സംസ്ഥാനങ്ങൾ ഒഴികെയുള്ള എല്ലാ സംസ്ഥാനങ്ങൾക്കും കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശങ്ങൾക്കും ഈ കോടതി നിർദ്ദേശങ്ങൾ നൽകിയിട്ടുണ്ടെങ്കിലും, മറ്റ് നിരവധി സംസ്ഥാനങ്ങൾ/കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശങ്ങൾ പരിസ്ഥിതിലോലപ്രദേശങ്ങൾ പ്രഖ്യാപിക്കുന്നതിനുള്ള നിർദ്ദേശങ്ങളുമായി മുന്നോട്ട് വന്നിട്ടില്ലെന്ന് ഈ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങളിൽ പറയുന്നു. ഇക്കാര്യത്തിൽ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങളുടെ അഭാവമായിരിക്കാം ഇതിന് കാരണമെന്ന് നിരീക്ഷിക്കപ്പെട്ടു. ഓഖ്ല പക്ഷിസങ്കേതത്തിന് സമീപം നോയിഡയിൽ ഉദ്യാനം നിർമ്മിക്കുന്നതുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ഒരു കേസിൽ 2010

ഡിസംബർ 3 ലെ വിധിന്യായത്തിലും ഉത്തരവിലും ഈ കോടതി നിരീക്ഷിച്ചത് സംരക്ഷിത പ്രദേശങ്ങൾക്ക് ചുറ്റുമുള്ള പരിസ്ഥിതിലോലപ്രദേശങ്ങളെ കേന്ദ്ര സർക്കാർ ഒരു മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശവും പുറപ്പെടുവിച്ചിട്ടില്ലാത്തതിനാൽ വിജ്ഞാപനം ചെയ്തിട്ടില്ലെന്നാണ്.

35. അതിനുശേഷം ഇന്ത്യയിലെ പാരിസ്ഥിതികമായി ലോലമായ പ്രദേശങ്ങൾ നിർണ്ണയിക്കുന്നതിനുള്ള മാനദണ്ഡങ്ങൾ കണ്ടെത്തുന്നതിനായി ശ്രീ പ്രണബ് സെന്നിന്റെ അധ്യക്ഷതയിലുള്ള സമിതിയെ ഇത് പരാമർശിക്കുന്നു.

36. ദേശീയ ഉദ്യാനത്തിനും വന്യജീവി സങ്കേതത്തിനും ചുറ്റുമുള്ള ചില പ്രവർത്തനങ്ങൾ നിയന്ത്രിക്കുക എന്നതാണ് പരിസ്ഥിതിലോലപ്രദേശങ്ങളായി വിജ്ഞാപനപ്പെടുത്തുന്നതിന്റെ അടിസ്ഥാന ലക്ഷ്യമെന്ന് ഈ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ തുടർന്ന് ഖണ്ഡിക 6 ൽ പ്രസ്താവിക്കുന്നു, അങ്ങനെ സംരക്ഷിത പ്രദേശം ഉൾക്കൊള്ളുന്ന ദുർബലമായ ആവാസവ്യവസ്ഥയിൽ അത്തരം പ്രവർത്തനങ്ങളുടെ പ്രതികൂല സ്വാധീനം കുറയ്ക്കുന്നു. വിവിധ ഭൂവിനിയോഗ രീതികൾ, ഓരോ സംരക്ഷിത പ്രദേശത്തിനും ചുറ്റും പ്രവർത്തിക്കുന്ന വിവിധ തരത്തിലുള്ള പ്രവർത്തനങ്ങൾ, തരങ്ങൾ, വ്യവസായങ്ങളുടെ എണ്ണം, പ്രധാന ഇടനാഴികൾ എന്നിവയുടെ ഒരു വസ്തുവിവരപട്ടിക തയ്യാറാക്കുക എന്നതാണ് അതിലേക്കുള്ള ആദ്യപടിയെന്ന് അതിൽ പറയുന്നു. പരിധിയുടെ 10 കിലോമീറ്ററിനുള്ളിലെ പ്രവർത്തനങ്ങളുടെ കണക്ക് എടുക്കാൻ കഴിയുന്ന ബന്ധപ്പെട്ട റേഞ്ച് ഓഫീസർമാർക്ക് വസ്തുവിവരപ്പട്ടിക തയ്യാറാക്കാൻ കഴിയുമെന്ന് അതിൽ പറയുന്നു. ബന്ധപ്പെട്ട വൈൽഡ് ലൈഫ് വാർഡൻ, ഒരു പരിസ്ഥിതി ശാസ്ത്രജ്ഞൻ, തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിലെ ഒരു ഉദ്യോഗസ്ഥൻ, ബന്ധപ്പെട്ട പ്രദേശത്തെ റവന്യൂ വകുപ്പിലെ ഒരു ഉദ്യോഗസ്ഥൻ എന്നിവരടങ്ങുന്ന ഒരു സമിതി താഴെപ്പറയുന്ന കാര്യങ്ങൾ നിർദ്ദേശിക്കാൻ രൂപീകരിക്കാമെന്നും അതിൽ പറയുന്നു:

(i) പരിഗണിക്കപ്പെടുന്ന സംരക്ഷിത പ്രദേശത്തിന്റെ പരിസ്ഥിതിലോലപ്രദേശങ്ങളുടെ വ്യാപ്തി.

(ii) ഒരു ആഘാതപ്രതിരോധമായി പ്രവർത്തിക്കാൻ അങ്ങനെ ഒരു പ്രദേശത്തിന്റെ ആവശ്യകത.

(iii) അപ്രകാരം നിർദ്ദേശിക്കപ്പെട്ട പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശങ്ങൾ കൈകാര്യം ചെയ്യാനുള്ള മികച്ച വഴികൾ നിർദ്ദേശിക്കുക.

(iv) മേഖലയ്ക്ക് വേണ്ടിയുള്ള പ്രധാന പദ്ധതിയിൽ ഉൾപ്പെടുത്തേണ്ട വിശാലമായ പ്രമേയപരമായ പ്രവർത്തനങ്ങൾ നിർദ്ദേശിക്കുക.

37. മേൽപ്പറഞ്ഞവയുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ, ചീഫ് വൈൽഡ്ലൈഫ് വാർഡന് ഇനിപ്പറയുന്ന വിഭാഗങ്ങളിൽ പ്രവർത്തനങ്ങൾ തരംതിരിക്കാമെന്ന് അതിൽ പറയുന്നു : -

(a) നിരോധിച്ചത്.

(ii) സുരക്ഷാ മാർഗ്ഗങ്ങൾ ഉപയോഗിച്ച് പരിമിതപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നത്.

(iii) അനുവദനീയമായത്

38. പരിസ്ഥിതി ലോല പ്രദേശങ്ങൾക്കായുള്ള നിർദ്ദേശത്തിന് അന്തിമരൂപം നൽകിക്കഴിഞ്ഞാൽ, അത് കൂടുതൽ നടപടികൾക്കും വിജ്ഞാപനത്തിനുമായി പരിസ്ഥിതി വനം കാലാവസ്ഥാ വ്യതിയാനം മന്ത്രാലയത്തിലേക്ക് അയയ്ക്കണമെന്ന് ഈ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ സൂചിപ്പിക്കുന്നു. നിർദ്ദേശങ്ങൾക്കൊപ്പം സമർപ്പിക്കേണ്ട വിശദാംശങ്ങളുടെ ഒരു സൂചക പട്ടികയും ഈ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങളിൽ ചേർത്തിട്ടുണ്ട്.

39. ഒരു സംരക്ഷിത പ്രദേശത്തിന്റെ അതിർത്തി മറ്റൊരു സംസ്ഥാനത്തിന്റെയോ കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശത്തിന്റെയോ അതിർത്തിയോട് ചേർന്ന് നിൽക്കുമ്പോൾ, അത് ഏതെങ്കിലും സംരക്ഷിത പ്രദേശത്തിന്റെ ഭാഗമല്ലെങ്കിൽ, പരസ്പര കൂടിയാലോചന

നടത്താനും ബന്ധപ്പെട്ട സംരക്ഷിത പ്രദേശത്തിന് ചുറ്റുമുള്ള പരിസ്ഥിതി ലോല പ്രദേശങ്ങളുടെ വീതി തീരുമാനിക്കാനും സംസ്ഥാന/കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശ സർക്കാരുകൾ ശ്രമിക്കേണ്ടതുണ്ടെന്നും ഈ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ സൂചിപ്പിക്കുന്നു. പരിസ്ഥിതി ലോല പ്രദേശങ്ങൾ അവരുടെ ദൈനംദിന പ്രവർത്തനങ്ങളെ തടസ്സപ്പെടുത്താൻ ഉദ്ദേശിച്ചുള്ളതല്ലെന്നും പകരം, അവരുടെ പ്രദേശത്തെ വിലയേറിയ വനങ്ങൾ/സംരക്ഷിത പ്രദേശങ്ങളെ ഏതെങ്കിലും പ്രതികൂല പ്രത്യാഘാതങ്ങളിൽ നിന്ന് സംരക്ഷിക്കാനും സംരക്ഷിത പ്രദേശങ്ങൾക്ക് ചുറ്റുമുള്ള പരിസ്ഥിതിയെ ശുദ്ധീകരിക്കാനും ഉദ്ദേശിച്ചുള്ളതാണെന്നും പൊതുജനങ്ങൾക്ക് വളരെ ശക്തമായ സന്ദേശം നൽകാൻ സംസ്ഥാന സർക്കാർ ശ്രമിക്കണമെന്ന് ഈ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ ഊന്നിപ്പറയുന്നു. ഈ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ സ്വഭാവത്തിൽ സൂചകമാണെന്നും സംസ്ഥാന/കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശ സർക്കാരുകൾക്ക് അവരുടെ ദേശീയ ഉദ്യാനങ്ങൾ, വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങൾ, പ്രധാന ഇടനാഴികൾ മുതലായവയുടെ പശ്ചാത്തലത്തിൽ ബാധകമായ നിർദ്ദിഷ്ട മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ വികസിപ്പിക്കുന്നതിന് സംരക്ഷിതമേഖലകളിൽ ഉണ്ടാകുന്ന പ്രതികൂലമായ പ്രത്യാഘാതങ്ങൾ കുറയ്ക്കുകയും ഒഴിവാക്കുകയും ചെയ്യുക എന്ന കാഴ്ചപ്പാടോടെ.ഇവ അടിസ്ഥാന ചട്ടക്കൂടായി ഉപയോഗിക്കാമെന്നും അതിൽ പറയുന്നു.

40. നിരോധിക്കപ്പെട്ടതും നിയന്ത്രിക്കപ്പെട്ടതും അനുവദനീയവുമായ പ്രവർത്തനങ്ങളുടെ ഒരു പട്ടിക മേൽപ്പറഞ്ഞ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങളുടെ അനുബന്ധം-I ൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്നു, അത് ഇപ്രകാരമാണ്:

ക്രമനം.	പ്രവർത്തനം	നിരോധിച്ചത്	നിയന്ത്രിച്ചത്	അനുവദിച്ചത്	അഭിപ്രായങ്ങൾ

1	വാണിജ്യാടിസ്ഥാനത്തിൽ ഖനനം	അതെ			വീടുകളുടെ നിർമ്മാണത്തിനോ അറ്റകുറ്റപ്പണികൾക്കോ വേണ്ടി മണ്ണ് കുഴിക്കുന്നതിനെയോ വ്യക്തികൾക്ക് വീട് നിർമ്മിക്കുന്നതിനുള്ള നാടൻ ടൈലുകൾ നിർമ്മിക്കുന്നതിനെയോ ഇഷ്ടികകൾ നിർമ്മിക്കുന്നതിനെയോ റെഗുലേഷൻ നിരോധിക്കില്ല.
2	മരം വെട്ടൽ		അതെ		യോഗ്യനായ അധികാരിയുടെ അനുമതിയോടു കൂടി
3	അറക്ക മില്ലുകൾ സ്ഥാപിക്കൽ	അതെ			
4	മലിനീകരണം (ജലം, വായു, മണ്ണ്, ആരവം, മുതലായവ) ഉണ്ടാക്കുന്ന വ്യവസായങ്ങൾ സ്ഥാപിക്കുന്നത്.	അതെ			
5	ഹോട്ടലുകളും റിസോർട്ടുകളും		അതെ		വാസസ്ഥലം സംരക്ഷിക്കുകയും

	സ്ഥാപിക്കുന്നത്				വന്യമൃഗങ്ങൾളുടെ സഞ്ചാരത്തിന് യാതൊരു നിയന്ത്രണവും ഇല്ലാതെ അംഗീകരിച്ച പ്രധാന ആസൂത്രണ പദ്ധതി അനുസരിച്ച്
6	വിറകിന്റെ വാണിജ്യപരമായ ഉപയോഗം	അതെ			ഹോട്ടലുകൾക്കും മറ്റ് ബിസിനസ് സംബന്ധമായ സ്ഥാപങ്ങൾക്കും
7	കാർഷിക സമ്പ്രദായങ്ങലുടെ വലിയ തരത്തിലുള്ള മാറ്റം		അതെ		
8	ഭൂഗർഭജലസംഭരണം ഉൾപ്പെടെ സ്വാഭാവിക ജലത്തിന്റെ വാണിജ്യപരമായ ഉപയോഗം		അതെ		വാസസ്ഥലം സംരക്ഷിക്കുകയും വന്യമൃഗങ്ങൾളുടെ സഞ്ചാരത്തിന് യാതൊരു നിയന്ത്രണവും ഇല്ലാതെ അംഗീകരിച്ച പ്രധാന ആസൂത്രണപദ്ധതി അനുസരിച്ച്
9	പ്രധാന ജലവൈദ്യുത	അതെ			

	പദ്ധതികളുടെ സ്ഥാപനം				
10	വൈദ്യുതിക്കമ്പി സ്ഥാപിക്കൽ		അതെ		ഭ്രഗർഭകേബിൾ പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുക
11	പ്രദേശവാസികളുടെ നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന കാർഷിക ഉദ്യാന കൃഷി സമ്പ്രദായങ്ങൾ			അതെ	എന്നിരുന്നാലും, ഈ പ്രവർത്തനങ്ങളുടെ വലിയ തോതിലുള്ള വിപുലീകരണം പ്രധാന ആസൂത്രണ പദ്ധതി അനുസരിച്ച് നിയന്ത്രിക്കണം.
12	മഴവെള്ള സംഭരണം			അതെ	സജീവമായി പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കണം
13	ഹോട്ടലുകളുടെയും ലോഡ്ജുകളുടെയും പരിസരം വേലി കെട്ടുന്നത്		അതെ		
14	ജൈവ കൃഷി			അതെ	സജീവമായി പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കണം
15	കടയുടമകൾ പോളിത്തീൻ സഞ്ചികൾ ഉപയോഗിക്കുന്നത്		അതെ		
16	പുനരുത്പാദിപ്പിക്കാവുന്ന ഊർ			അതെ	സജീവമായി പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കണം

	ജൈശ്രോതസ്സുകളുടെ ഉപയോഗം				
17	റോഡ് വീതി കൂട്ടൽ		അതെ		ശരിയായ പാരിസ്ഥിതികാഘാത നിർണ്ണയത്തോടും ലഘൂകരണ നടപടികളോടും കൂടി ചെയ്യണം.
18	രാതിയിൽ വാഹന ഗതാഗറ്റഹ്മ്		അതെ		വാണിജ്യ ആവശ്യത്തിന്
19	വിലപിടിപ്പുള്ള ജന്തുസ്സുകളെ അവതരിപ്പിക്കൽ		അതെ		
20	ഹാനികരമായ പദാർത്ഥങ്ങളുടെ ഉപയോഗമോ അല്ലെങ്കിൽ നിർമ്മാണമോ	അതെ			
21	ദേശീയോദ്യാനത്തിന് മീതെ വിമാനമോ താപവായുബലൂണോ ഉപയോഗിച്ച് പറക്കുന്നത് സംബന്ധിച്ച് പ്രവർത്തനങ്ങൾ				

	നടത്തുന്നത്				
22	കുന്നിൻ ചരിവുകളും നദീ തടങ്ങളും സംരക്ഷിക്കുന്നത്		അതെ		പ്രധാന ആസൂത്രണപദ്ധതി അനുസരിച്ച്
23	മലിനജലവും ഖരമാലിന്യവും ജലത്തിലോ ഭൂപ്രദേശത്തോ പ്രവഹിക്കുന്നത്	അതെ			
24	വായു വാഹന മലിനീകരണം		അതെ		
25	അടയാള ബോർഡുകളും വലിയ പരസ്യബോർഡുകളും		അതെ		പ്രധാന ആസൂത്രണപദ്ധതി അനുസരിച്ച്
26	എല്ലാ പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കും ഹരിതസാങ്കേതികവിദ്യ സ്വീകരിക്കുന്നത്			അതെ	സജീവമായി പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കണം

41. 2022 ജൂൺ 3 ആം തീയതിയിലെ ഉത്തരവിന്റെ (മേൽപരാമർശം) 54-ാം ഖണ്ഡികയിൽ ഈ കോടതി വാസ്തവത്തിൽ ഈ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ ന്യായയുക്തമാണെന്ന് വിധിക്കുകയും പരിസ്ഥിതിലോലപ്രദേശങ്ങൾ പരിപാലിക്കുന്നതിന് ഓരോ വന്യജീവി സങ്കേതത്തിനോ ദേശീയ ഉദ്യാനത്തിനോ വേണ്ടി ഏകീകൃത മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ സാധ്യമല്ലെന്ന എൻ.ബി.ഡബ്ല്യു.എൽ സ്റ്റാൻഡിംഗ് കമ്മിറ്റിയുടെ കാഴ്ചപ്പാട് അംഗീകരിക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട് എന്നത് ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടതാണ്. മുംബൈയിലെ

സഞ്ജയ് ഗാന്ധി ദേശീയോദ്യാനം, ഗിണ്ടി ദേശീയോദ്യാനം തുടങ്ങിയ വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങൾ പ്രത്യേക സാഹചര്യമായി മാറുമെന്നും നിരീക്ഷിക്കപ്പെടുന്നു. മേൽപ്പറഞ്ഞ ഖണ്ഡിക 54 ഇവിടെ എടുത്തെഴുതുന്നു:

"**54.** ഈ കോടതിയുടെ അഭിപ്രായത്തിൽ, 9-2-2011 ന് രൂപീകരിച്ച മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ ന്യായയുക്തമാണെന്ന് തോന്നുന്നു, കൂടാതെ പരിസ്ഥിതിലോലപ്രദേശം പരിപാലിക്കുന്നതിന് ഓരോ വന്യജീവി സങ്കേതത്തിനോ ദേശീയ ഉദ്യാനത്തിനോ ഏകീകൃത മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ സാധ്യമല്ലെന്ന സ്റ്റാൻഡിംഗ് കമ്മിറ്റിയുടെ കാഴ്ചപ്പാട് ഈ കോടതി അംഗീകരിക്കുന്നു. എന്നിരുന്നാലും, കാറ്റഗറി ബി സംരക്ഷിത വനങ്ങളുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് സിഇസിയുടെ ശിപാർശകളുടെ ഭാഗമായ സംരക്ഷിത വനങ്ങളുടെ കാര്യത്തിൽ കുറഞ്ഞത് 1 കിലോമീറ്റർ വീതി പരിസ്ഥിതിലോലപ്രദേശം നിലനിർത്തണമെന്ന് ഈ കോടതിക്ക് അഭിപ്രായമുണ്ട്. പ്രത്യേക സാഹചര്യങ്ങളിലെ മാറ്റങ്ങൾക്ക് വിധേയമായി ഇത് മാതൃകാപരമായ ഒരു പദ്ധതിയായിരിക്കും. സംരക്ഷിത വനം ഉൾക്കൊള്ളുന്ന പ്രദേശവുമായി പരിസ്ഥിതിലോലപ്രദേശം ബന്ധപ്പെട്ടിരിക്കണമെന്ന സി.ഇ.സിയുടെ ശിപാർശ ഈ കോടതി പരിഗണിച്ചിട്ടുണ്ട്, എന്നാൽ സംരക്ഷിത വനത്തിന്റെ വിസ്തീർണ്ണം എപ്പോഴും ന്യായമായ മാനദണ്ഡമായിരിക്കണമെന്ന സ്റ്റാൻഡിംഗ് കമ്മിറ്റിയുടെ കാഴ്ചപ്പാടും പരിഗണന അർഹിക്കുന്നു. ഒരു കിലോമീറ്റർ വീതിയുള്ള "വികസനരഹിത മേഖല" എല്ലാ സാഹചര്യങ്ങളിലും പ്രായോഗികമല്ലെന്ന് ഈ കോടതിക്ക് മുന്നിൽ വാദിക്കുകയും നഗര പ്രവർത്തനങ്ങൾ വളരെ അടുത്തുള്ള യഥാക്രമം മുംബൈയിലെ സഞ്ജയ് ഗാന്ധി നാഷണൽ പാർക്കിനും ചെന്നൈ മെട്രോപോളിസിനും പ്രത്യേക ഉദാഹരണങ്ങൾ നൽകുകയും ചെയ്തു. ഈ സങ്കേതങ്ങൾ പ്രത്യേക സാഹചര്യമാവും."

42. നിരോധിക്കപ്പെടേണ്ട പ്രവർത്തനങ്ങൾ, നിയന്ത്രിക്കപ്പെടേണ്ട പ്രവർത്തനങ്ങൾ, അനുവദനീയമായ പ്രവർത്തനങ്ങൾ എന്നിവയുടെ വിപുലവും സമഗ്രവുമായ പട്ടിക പരിസ്ഥിതി വനം കാലാവസ്ഥാവ്യതിയാന മന്ത്രാലയം തയ്യാറാക്കിയിട്ടുണ്ടെന്നത് ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടതാണ്.

43. സംസ്ഥാന സർക്കാരുകളിൽ നിന്നോ കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശങ്ങളിൽ നിന്നോ പദ്ധതികൾ ലഭിച്ച ശേഷം ഡെറാഡൂണിലെ വൈൽഡ്‌ലൈഫ് ഇൻസ്റ്റിറ്റ്യൂട്ട് ഓഫ് ഇന്ത്യയുമായും കടുവ സംരക്ഷണ കേന്ദ്രങ്ങളുടെ കാര്യത്തിൽ ദേശീയ കടുവ സംരക്ഷണ അധികാരിയുമായും കൂടിയാലോചിച്ച് അവ പരിശോധിക്കുമെന്ന് അപേക്ഷയിൽ പറയുന്നു. തുടർന്ന് അവ കേന്ദ്ര സർക്കാരിന്റെ ഔദ്യോഗിക ഗസറ്റിൽ ഹിന്ദിയിലും ഇംഗ്ലീഷിലും പ്രസിദ്ധീകരിക്കുന്നു. ബന്ധപ്പെട്ടവരുടെ അഭിപ്രായങ്ങൾ തേടുന്നതിനായി അവ 60 ദിവസത്തേക്ക് പൊതുസഞ്ചയത്തിൽ ഉൾപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. അങ്ങനെ ലഭിക്കുന്ന അഭിപ്രായങ്ങൾ സമാഹരിക്കുകയും സൂക്ഷ്മപരിശോധന നടത്തുകയും ബന്ധപ്പെട്ട സംസ്ഥാന സർക്കാരിന്റെയും കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശ ഭരണകൂടത്തിന്റെയും നിരീക്ഷണം തേടുകയും ചെയ്യുന്നു. മേൽപ്പറഞ്ഞ ആവശ്യകതകൾ 1986 ലെ ചട്ടങ്ങളിലെ ചട്ടം 5 ലെ വ്യവസ്ഥകൾക്ക് അനുസൃതമാണ്.

44. തുടർന്ന് ഈ പദ്ധതി പരിസ്ഥിതി വനം കാലാവസ്ഥാവ്യതിയാന മന്ത്രാലയത്തിൽ പരിസ്ഥിതിലോലപ്രദേശത്തിനായി രൂപീകരിച്ച ഒരു വിദഗ്ധ സമിതിക്ക് മുന്നിൽ വയ്ക്കുന്നുവെന്നും അപേക്ഷയിൽ പറയുന്നു. ഈ കമ്മിറ്റിയിൽ ഇനിപ്പറയുന്നവ ഉൾപ്പെടുന്നു:

(i) ഇന്ത്യൻ ഇൻസ്റ്റിറ്റ്യൂട്ട് ഓഫ് റിമോട്ട് സെൻസിങ്/ ഇന്ത്യൻ സ്പേസ് റിസർച്ച് ഓർഗനൈസേഷൻ

(ii) ജൽ ശക്തി മന്ത്രാലയം

(iii) ഗ്രാമീണ വികസന മന്ത്രാലയം

(iv) ഫോറസ്റ്റ് സർവേ ഓഫ് ഇന്ത്യ

(v) ടൌൺ ആൻഡ് കൺട്രി പ്ലാനിങ് ഓർഗനൈസേഷൻ, ഭാരത സർക്കാർ

(vi) ദേശീയ കടുവ സംരക്ഷണ അധികാരി

(vii) വൈൽഡ് ലൈഫ് ഇൻസ്റ്റിറ്റ്യൂട്ട് ഓഫ് ഇന്ത്യ

(viii) ജി.ബി. പന്ത് ഇൻസ്റ്റിറ്റ്യൂട്ട് ഓഫ് ഹിമാലയൻ എൻവയൺമെൻറ് ആൻഡ് ഡെവലപ്മെൻറ്

(ix) ഇന്ത്യൻ കൌൺസിൽ ഓഫ് ഫോറസ്ട്രി റിസർച്ച് ആൻഡ് എജ്യൂക്കേഷൻ

(x) വേൾഡ് വൈൽഡ് ലൈഫ് ഫണ്ട്

(xi) സൂവോളജിക്കൽ സർവേ ഓഫ് ഇന്ത്യ

(xii) ബൊട്ടാണിക്കൽ സർവേ ഓഫ് ഇന്ത്യ

(xiii) സലിം അലി സെൻറർ ഫോർ ഓർണിത്തോളജി ആൻഡ് നാച്ചുറൽ ഹിസ്റ്ററി (സാകോൺ)

45. വിദഗ്ധ സമിതിയുടെ (ഇ.എസ്.ഇസഡ്) ശിപാർശയുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ മന്ത്രാലയം പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശങ്ങളുടെ വിജ്ഞാപനത്തിന് അന്തിമരൂപം നൽകുന്നുവെന്നും നിയമ-നീതി മന്ത്രാലയത്തിന്റെ നിയമപരമായ പരിശോധനയ്ക്ക് ശേഷം സംരക്ഷിത പ്രദേശങ്ങൾക്ക് ചുറ്റുമുള്ള പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശങ്ങൾ വ്യക്തമാക്കുന്ന അന്തിമ വിജ്ഞാപനങ്ങൾ പുറപ്പെടുവിക്കും എന്നും കൂടുതലായി പ്രസ്താവിക്കുന്നു. പരിസ്ഥിതി ലോല പ്രദേശങ്ങൾ നിർദ്ദേശിച്ച് കൊണ്ട് പരിസ്ഥിതി ലോലപ്രദേശങ്ങളുടെ അന്തിമ വിജ്ഞാപനത്തിനു മുൻപ് വന്യജീവി പരിസ്ഥിതി, വനം മുതലായവയിൽ വൈദഗ്ധ്യമുള്ള 13 സംഘടനകളിൽ നിന്നുള്ള വിദഗ്ധരുടെ സമിതിയുടെ പരിഗണന ഉൾപ്പെടെയുള്ള വിപുലമായ നടപടിക്രമം കാണാൻ കഴിയും.

46. യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ സമർപ്പിച്ച അപേക്ഷയിൽ, 2022 ജൂൺ 3 തീയതിയിലെ ഉത്തരവിന്റെ (മേൽപരാമർശം) 56.5 ഖണ്ഡികയിൽ പുറപ്പെടുവിച്ച നിർദ്ദേശങ്ങൾ എങ്ങനെ പരിഷ്കരിച്ചില്ലെങ്കിൽ, ദശലക്ഷക്കണക്കിന് ആളുകൾക്ക് ഗുരുതരമായ ബുദ്ധിമുട്ടുകൾ ഉണ്ടാകുമെന്ന് ചൂണ്ടിക്കാണിക്കാൻ വിവിധ ദൃഷ്ടാന്തങ്ങൾ നൽകിയിട്ടുണ്ട്. അതേ കാര്യം ഈ കോടതി ഇവിടെ പരാമർശിക്കുന്നു:

(i) "ആന്ധ്രാപ്രദേശിലെ നാഗാർജുനസാഗർ ശ്രീശൈലം കടുവാ സങ്കേതത്തിന് ചുറ്റുമുള്ള പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശം 0 മുതൽ 26 കിലോമീറ്റർ വരെ വ്യാപിച്ചുകിടക്കുന്നു, അതിൽ 100 ഗ്രാമങ്ങൾ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു (കൃഷ്ണ നദിയും തെലങ്കാനയുമായുള്ള അന്തർസംസ്ഥാന അതിർത്തിയും കാരണമാണ് പരിസ്ഥിതിലോലപ്രദേശത്തിന്റെ സീറോ വ്യാപ്തി)

(ii) ബീഹാറിലെ വാൽമീകി വന്യജീവി സങ്കേതം, വാൽമീകി നാഷണൽ പാർക്ക്, വാൽമീകി ടൈഗർ റിസർവ് എന്നിവയ്ക്ക് ചുറ്റുമുള്ള പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശം 0 മുതൽ 9 കിലോമീറ്റർ വരെ വ്യാപിച്ചുകിടക്കുന്നു, 323 ഗ്രാമങ്ങൾ അതിനുള്ളിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു (*പരിസ്ഥിതി ലോലപ്രദേശത്തിന്റെ പൂജ്യം വ്യാപ്തി പടിഞ്ഞാറ് ഭാഗത്തേക്ക് ഉത്തർപ്രദേശുമായി അന്തർ സംസ്ഥാന അതിർത്തികൾ പങ്കിടുന്നു, വടക്ക് നേപ്പാളുമായി അന്താരാഷ്ട്ര അതിർത്തി പങ്കിടുന്നു*)

(iii) ജാർഖണ്ഡിലെ ബെറ്റ്ല ദേശീയോദ്യാനം, പലമൌ വന്യജീവി സങ്കേതം, മഹുവാഡൻ വൂൾഫ് സങ്കേതം എന്നിവയ്ക്ക് ചുറ്റുമുള്ള പരിസ്ഥിതി ലോല പ്രദേശം 0 മുതൽ 9 കിലോമീറ്റർ വരെ വ്യാപിച്ചുകിടക്കുന്നു, 382 ഗ്രാമങ്ങൾ അതിനുള്ളിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു (ഇ. *എസ്. ഇസഡിന്റെ സീറോ വ്യാപ്തി അന്തർ സംസ്ഥാന അതിർത്തി മൂലമാണ്*)

(iv) കർണാടകയിലെ കാവേരി വന്യജീവി സങ്കേതത്തിന് ചുറ്റുമുള്ള പരിസ്ഥിതി ലോല പ്രദേശം 1 മുതൽ 14.5 കിലോമീറ്റർ വരെ വ്യാപിച്ചുകിടക്കുന്നു, അതിൽ 107 ഗ്രാമങ്ങൾ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു;

(v) മധ്യപ്രദേശിലെ കൻഹ ദേശീയോദ്യാനത്തിനും ഫെൻ വന്യജീവി സങ്കേതത്തിനും ചുറ്റുമുള്ള പരിസ്ഥിതി ലോല പ്രദേശം 0 മുതൽ 30 കിലോമീറ്റർ വരെ വ്യാപിച്ചുകിടക്കുന്നു, 168 ഗ്രാമങ്ങൾ അതിനുള്ളിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു (*പരിസ്ഥിതി ലോല പ്രദേശത്തിന്റെ സീറോ വ്യാപ്തി ഛത്തീസ്ഗഢുമായി അന്തർസംസ്ഥാന അതിർത്തിയുള്ള കിഴക്ക് ഭാഗത്താണ്*)

(vi) മഹാരാഷ്ട്രയിലെ തഡോബ-അന്ധാരി കടുവാ സങ്കേതത്തിന് ചുറ്റുമുള്ള പരിസ്ഥിതി ലോല പ്രദേശം 3 മുതൽ 6 കിലോമീറ്റർ വരെ വ്യാപിച്ചുകിടക്കുന്നു, അതിൽ 150 ഗ്രാമങ്ങൾ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു;

(vii) രാജസ്ഥാനിലെ ജയസമന്ദ് വന്യജീവി സങ്കേതത്തിന് ചുറ്റുമുള്ള പരിസ്ഥിതി ലോല പ്രദേശം 1.6 മുതൽ 8.9 കിലോമീറ്റർ വരെ വ്യാപിച്ചുകിടക്കുന്നു, അതിൽ 83 ഗ്രാമങ്ങൾ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു;

(viii) രാജസ്ഥാനിലെ കിയോലാഡിയോ ദേശീയോദ്യാനത്തിന് ചുറ്റുമുള്ള 0.5 മുതൽ 1.5 കിലോമീറ്റർ വരെ വ്യാപിച്ചുകിടക്കുന്ന ഒരു ചെറിയ പരിസ്ഥിതി ലോല പ്രദേശത്തിൽ പോലും 22 ഗ്രാമങ്ങളുണ്ട്."

47. ആന്ധ്രാപ്രദേശിലെ നാഗാർജുനസാഗർ ശ്രീശൈലം കടുവാ സങ്കേതത്തിന് ചുറ്റുമുള്ള പരിസ്ഥിതി ലോല പ്രദേശത്തിൽ 100 ഗ്രാമങ്ങൾ അതിനുള്ളിൽ

സ്ഥിതിചെയ്യുന്നുവെന്ന് ഇത് വെളിപ്പെടുത്തുന്നു. ബിഹാറിലെ വാൽമീകി വന്യജീവി സങ്കേതം, വാൽമീകി ദേശീയോദ്യാനം, വാൽമീകി കടുവാ സങ്കേതം എന്നിവയ്ക്ക് ചുറ്റുമുള്ള പരിസ്ഥിതി ലോല പ്രദേശത്തിൽ 323 ഗ്രാമങ്ങൾ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു. ബെറ്റ്ല ദേശീയോദ്യാനം, പലമൌ വന്യജീവി സങ്കേതം, ജാർഖണ്ഡിലെ മഹുവാഡൻ വൂൾഫ് സങ്കേതം എന്നിവയ്ക്ക് ചുറ്റുമുള്ള പരിസ്ഥിതി ലോല പ്രദേശത്തിൽ 382 ഗ്രാമങ്ങൾ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു. കർണാടകയിലെ കാവേരി വന്യജീവി സങ്കേതത്തിന് ചുറ്റുമുള്ള പരിസ്ഥിതി ലോല പ്രദേശത്തിൽ 107 ഗ്രാമങ്ങൾ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു. മധ്യപ്രദേശിലെ കൻഹ ദേശീയോദ്യാനത്തിനും ഫെൻ വന്യജീവി സങ്കേതത്തിനും ചുറ്റുമുള്ള പരിസ്ഥിതി ലോല പ്രദേശത്തിൽ 168 ഗ്രാമങ്ങൾ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു. മഹാരാഷ്ട്രയിലെ തഡോബ-അന്ധാരി കടുവാ സങ്കേതത്തിന് ചുറ്റുമുള്ള പരിസ്ഥിതി ലോല പ്രദേശത്തിൽ 150 ഗ്രാമങ്ങൾ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു. രാജസ്ഥാനിലെ ജയസമന്ദ് വന്യജീവി സങ്കേതത്തിന് ചുറ്റുമുള്ള പരിസ്ഥിതി ലോല പ്രദേശത്തിൽ 83 ഗ്രാമങ്ങൾ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു. രാജസ്ഥാനിലെ കിയോലാഡിയോ ദേശീയോദ്യാനത്തിന് ചുറ്റുമുള്ള ഒരു ചെറിയ പരിസ്ഥിതി ലോല പ്രദേശത്തിൽ പോലും 22 ഗ്രാമങ്ങൾ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു.

48. 2022 ജൂൺ 3 ലെ ഉത്തരവിന്റെ (മേൽപരാമർശം) 56.5-ാം ഖണ്ഡികയിൽ ഈ കോടതി പുറപ്പെടുവിച്ച നിർദ്ദേശം തുടരുകയാണെങ്കിൽ, പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശങ്ങളിൽ ഒരു ആവശ്യത്തിനും സ്ഥിരമായ ഒരു നിർമ്മാണവും അനുവദിക്കില്ല. മേൽപറഞ്ഞ ഉദാഹരണങ്ങളിൽ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചത് പോലെ, രാജ്യത്തെ നൂറുകണക്കിന് ഗ്രാമങ്ങൾ പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശങ്ങൾക്കുള്ളിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു. ഏതെങ്കിലും ആവശ്യത്തിനായി സ്ഥിരമായ നിർമ്മാണം അനുവദിക്കുന്നില്ലെങ്കിൽ, തന്റെ വീട് പുനർനിർമ്മിക്കാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്ന ഒരു ഗ്രാമീണനെ അതിനനുവദിക്കില്ല. അതുപോലെ, അവരുടെ കുടുംബത്തിൽ ഒരു വിപുലീകരണമുണ്ടെങ്കിൽ, വളർന്ന കുടുംബത്തെ ഉൾക്കൊള്ളാൻ ചില അധിക നിർമ്മാണങ്ങൾ ആവശ്യമാണെങ്കിൽ, അതും അനുവദിക്കില്ല. അതുപോലെ, ഗ്രാമവാസികളുടെ ജീവിതം മെച്ചപ്പെടുത്തുന്നതിനായി സ്കൂളുകൾ, ഡിസ്പെൻസറികൾ,

അങ്കണവാടികൾ, വില്ലേജ് സ്റ്റോറുകൾ, വാട്ടർ ടാങ്കുകൾ, മറ്റ് അടിസ്ഥാന ഘടനകൾ എന്നിവ നിർമ്മിക്കാൻ സർക്കാർ തീരുമാനിക്കുകയാണെങ്കിൽ അതും അനുവദിക്കില്ല. റോഡുകൾ നിർമ്മിക്കുന്നതിനോ ഗ്രാമവാസികൾക്ക് മറ്റ് സൗകര്യങ്ങൾ നൽകുകയും ചെയ്യുന്നതിൽ നിന്നോ സംസ്ഥാനത്തെയോ കേന്ദ്ര സർക്കാരിനെയോ തടയുകയും ചെയ്യുന്നതാവും ഉത്തരവിന്റെ ഫലം.

49. 2022 ജൂൺ 3 ലെ ഉത്തരവിൽ (മേൽപരാമർശം) മാറ്റം വരുത്തിയില്ലെങ്കിൽ, ദേശീയ ഉദ്യാനങ്ങൾക്കും വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങൾക്കും ചുറ്റും പരിസ്ഥിതി വികസന പ്രവർത്തനങ്ങൾ നടത്തുന്നത് വനം വകുപ്പുകൾക്ക് അസാധ്യമായിരിക്കും. വന്യജീവികളുടെ സംരക്ഷണവും പ്രാദേശിക സമൂഹങ്ങൾക്ക് ആനുകൂല്യങ്ങൾ നൽകുന്നതും എന്ന ഇരട്ട ലക്ഷ്യങ്ങളോടെയാണ് ഈ പ്രവർത്തനങ്ങൾ ആവശ്യമായി വരുന്നത്. പരിസ്ഥിതി വികസന പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കുള്ള സഹായം ഉൾപ്പെടുന്ന കേന്ദ്രാവിഷ്കൃത പദ്ധതി-വന്യജീവി ആവാസവ്യവസ്ഥയുടെ സംയോജിത വികസനത്തിന് പരിസ്ഥിതി വനം കാലാവസ്ഥാവ്യതിയാനം മന്ത്രാലയം ധനസഹായം നൽകുന്നു. ഈ പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ പലപ്പോഴും പരിസ്ഥിതിലോലപ്രദേശങ്ങൾ ഉൾപ്പെടെയുള്ള പ്രദേശങ്ങളിൽ സ്ഥിരമായ സ്വഭാവമുള്ള ചെറിയ ഘടനകളുടെ നിർമ്മാണം ഉൾപ്പെടുന്നു. ഉദാഹരണത്തിന്, നിരോധിക്കാൻ സാധ്യതയുള്ള പ്രസ്തുത പ്രവർത്തനങ്ങൾ ഇവയാണ്:

(i) പ്രാദേശിക സമൂഹങ്ങളുടെയും ഗ്രാമങ്ങളുടെയും പ്രയോജനത്തിനായി കമ്മ്യൂണിറ്റി ഹാളുകൾ, പാലങ്ങൾ, ധാന്യം മെതിക്കുന്ന തറകൾ, മത്സ്യം ഉണക്കുന്ന തറകൾ, കുടിവെള്ള സംഭരണം മുതലായവയുടെ നിർമ്മാണം;

(ii) വന്യജീവികളുടെയും വനങ്ങളുടെയും സംരക്ഷണത്തിനായി വനം കാവൽ പ്പുരകൾ, നിരീക്ഷണ സ്തൂപങ്ങൾ, മറ്റ് ഘടനകൾ എന്നിവയുടെ നിർമ്മാണം;

(iii) ദേശീയോദ്യാനങ്ങളിലേക്കും വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങളിലേക്കുമുള്ള സന്ദർശകരുടെ പരിസ്ഥിതി വിദ്യാഭ്യാസത്തിനായി വ്യാഖ്യാന കേന്ദ്രങ്ങൾ, ശൗചാലയങ്ങൾ, മറ്റ് അടിസ്ഥാന ഘടനകൾ എന്നിവയുടെ നിർമ്മാണം.

50. കൂടുതലായി, വിവിധ നിയന്ത്രിതവും അനുവദനീയവുമായ പ്രവർത്തനങ്ങൾ ഉണ്ട് എന്ന് ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടതാണ്. ദേശീയ പാതകളുടെ നിർമ്മാണം, റെയിൽവേ, പ്രതിരോധവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട അടിസ്ഥാന സൗകര്യങ്ങൾ തുടങ്ങിയ ദേശീയവും തന്ത്രപരവുമായ പ്രാധാന്യമുള്ള ചില പദ്ധതികളും ഉണ്ട്. അത്തരം എല്ലാ പ്രവർത്തനങ്ങളും ശാശ്വതമായി നിരോധിക്കപ്പെടും എന്നതാണ് 2022 ജൂൺ 3 ലെ ഉത്തരവിന്റെ(മേൽപരാമർശം) 56.5 ലെ നിർദ്ദേശത്തിന്റെ ഫലം. ഇതുമായി ബന്ധപ്പെട്ട്, പരിസ്ഥിതി വനം കാലാവസ്ഥാവ്യതിയാനം മന്ത്രാലയം 2022 മെയ് 17-ന് ഒരു ഓഫീസ് മെമ്മോറാണ്ടം പുറപ്പെടുവിച്ചു, അതിൽ പാരിസ്ഥിതികാഘാതനിർണ്ണയം വിജ്ഞാപനം 2006-ന്റെ ഷെഡ്യൂളിൽ ലിസ്റ്റുചെയ്തിരിക്കുന്ന ഏത് പ്രവർത്തനവും, ഒരു വിജ്ഞാപനം ചെയ്ത പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശങ്ങളിൽ നടത്തുമ്പോഴോ അല്ലെങ്കിൽ ദേശീയ ഉദ്യാനങ്ങളുടെയും വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങളുടെയും കാര്യത്തിൽ, അത്തരം ദേശീയ ഉദ്യാനത്തിന്റെയോ വന്യജീവി സങ്കേതത്തിന്റെയോ 10 കിലോമീറ്ററിനുള്ളിൽ നടത്തുമ്പോൾ, 1986 ലെ പരിസ്ഥിതി (സംരക്ഷണ) നിയമത്തിന് കീഴിലുള്ള പാരിസ്ഥിതിക അനുമതിക്ക് പുറമേ എൻബിഡബ്ല്യുഎൽ-ന്റെയോ അതിന്റെ സ്റ്റാൻഡിംഗ് കമ്മിറ്റിയുടെയോ പരിഗണനയും ശിപാർശയും ആവശ്യമാണ്. കൂടാതെ, നിർദ്ദിഷ്ട പരിസ്ഥിതിലോലപ്രദേശ വിജ്ഞാപനം അനുസരിച്ച് നിയന്ത്രിക്കപ്പെടുന്ന പ്രവർത്തനങ്ങൾക്ക് ആ വിജ്ഞാപനം അനുസരിച്ച് അംഗീകാരം ആവശ്യമാണ്. അപ്രകാരം, വന്യജീവി ആവാസവ്യവസ്ഥയുടെ വികസനത്തിനും പരിപാലനത്തിനും ഹാനികരമായേക്കാവുന്ന വ്യാപകമായ നിർമ്മാണവും പ്രക്രിയയുടെ ദുരുപയോഗവും തടയുന്നതിന് അന്തർനിർമ്മിത സുരക്ഷാ സംവിധാനങ്ങളുണ്ട് എന്ന് ഈ കോടതി മനസ്സിലാക്കുന്നു. നിലവിലുള്ള പ്രവർത്തനങ്ങൾ തുടരുന്നതിന് പോലും, ഓരോ സംസ്ഥാനത്തിന്റെയോ കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശത്തിന്റെയോ

പ്രിൻസിപ്പൽ ചീഫ് കൺസർവേറ്റർ ഓഫ് ഫോറസ്റ്റിന്റെ അനുമതി ആവശ്യമാണെന്ന് 2022 ജൂൺ 3 ലെ ഉത്തരവിന്റെ(മേൽപരാമർശം) ഖണ്ഡിക 56.5 ൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്ന നിർദ്ദേശം പരിഷ്കരിക്കപ്പെടാതെ തുടരുകയാണെങ്കിൽ, കൂടുതലായി, ഓരോ സംസ്ഥാനത്തും അല്ലെങ്കിൽ കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശത്തും ദശലക്ഷക്കണക്കിന് ആളുകൾ താമസിക്കുന്ന നൂറുകണക്കിന് ഗ്രാമങ്ങളുണ്ടാകുമെന്ന് കണക്കിലെടുക്കുമ്പോൾ, അത്തരം പ്രവർത്തനങ്ങൾ തുടരുന്നതിനുള്ള അനുമതിക്കായി അത്തരം അപേക്ഷകൾ പരിഗണിക്കുന്നതല്ലാതെ മറ്റ് ജോലികളൊന്നും പ്രിൻസിപ്പൽ ചീഫ് കൺസർവേറ്റർ ഓഫ് ഫോറസ്റ്റിന് അവശേഷിക്കില്ല എന്ന് ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടതാണ്. കാർഷിക പ്രവർത്തനങ്ങൾ തുടരാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്ന ഒരു കർഷകൻ പോലും അത്തരം അനുമതി തേടേണ്ടി വരും. അത്തരമൊരു നിർദ്ദേശം നടപ്പാക്കാൻ അസാധ്യമാണ്.

51. അത്തരമൊരു ദിശ തുടരുകയാണെങ്കിൽ, മനുഷ്യ-മൃഗ സംഘർഷം ഒഴിവാക്കുന്നതിനുപകരം, അത് കൂടുതൽ തീവ്രമാകും എന്നാണ് ഈ കോടതിയുടെ അഭിപ്രായം. മേൽപ്പറഞ്ഞ പ്രമാണങ്ങളിൽ നിരീക്ഷിച്ചതുപോലെ, പരിസ്ഥിതിലോലപ്രദേശങ്ങൾ പ്രഖ്യാപിക്കേണ്ടതിന്റെ ആവശ്യകത പൗരന്മാരുടെ ദൈനംദിന പ്രവർത്തനങ്ങളെ തടസ്സപ്പെടുത്തുകയല്ല, മറിച്ച് വിലയേറിയ വനങ്ങളെ/സംരക്ഷിത പ്രദേശങ്ങളെ ഏതെങ്കിലും പ്രതികൂല പ്രത്യാഘാതങ്ങളിൽ നിന്ന് സംരക്ഷിക്കാനും സംരക്ഷിത പ്രദേശങ്ങൾക്ക് ചുറ്റുമുള്ള പരിസ്ഥിതിയെ പരിഷ്കരിക്കാനുമാണ്.

52. ഇവിടെ മുകളിൽ ഇതിനകം ചർച്ച ചെയ്തത് പോലെ, പരിസ്ഥിതിലോലപ്രദേശങ്ങൾ ഉണ്ടാവേണ്ടതിന്റെ ആവശ്യം സംരക്ഷിത പ്രദേശങ്ങൾക്ക് ചുറ്റും ഒരു ബഫർ സോൺ നൽകുക എന്നതാണ്. സംരക്ഷിത പ്രദേശങ്ങളിൽ താമസിക്കുന്ന ഗ്രാമീണരുടെ അവകാശങ്ങൾ 1972 ലെ നിയമത്തിലെ വ്യവസ്ഥകൾക്കനുസൃതമായി തീർപ്പാക്കേണ്ടതുണ്ട്, അത്തരം ഗ്രാമീണരെ സംരക്ഷിത പ്രദേശങ്ങൾക്ക് പുറത്ത്

പുനരധിവസിപ്പിക്കുന്നു. എന്നിരുന്നാലും, പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശങ്ങളിൽ താമസിക്കുന്ന ഗ്രാമീണർക്ക് അത്തരം അവകാശങ്ങളുടെ ഒത്തുതീർപ്പ് ലഭ്യമല്ല. മേൽപ്പറഞ്ഞ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങളിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതുപോലെ, പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശങ്ങൾ പ്രഖ്യാപിക്കുന്നതിന്റെ ഉദ്ദേശ്യം പൗരന്മാരുടെ ദൈനംദിന പ്രവർത്തനങ്ങളെ തടസ്സപ്പെടുത്തുകയല്ല. പുറപ്പെടുവിച്ച നിർദ്ദേശം തുടരുകയാണെങ്കിൽ, അത് തീർച്ചയായും പരിസ്ഥിതിലോലപ്രദേശങ്ങളിൽ താമസിക്കുന്ന പൗരന്മാരുടെ ദൈനംദിന പ്രവർത്തനങ്ങളെ തടസ്സപ്പെടുത്തും. അതിനാൽ, ഈ നിർദ്ദേശത്തിൽ മാറ്റം വരുത്തേണ്ടതുണ്ട്.

53. 2005 മാർച്ച് 17-ന് ചേർന്ന എൻ.ബി.ഡബ്ല്യു.എൽ. യോഗത്തിൽ, പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശങ്ങളുടെ അതിർത്തി സൂചിപ്പിച്ച് കൊണ്ടുള്ള നടപടി പ്രവർത്തനങ്ങളുടെ നിരോധനത്തേക്കാൾ നിയന്ത്രണമായി അവതരിപ്പിക്കണമെന്നും അത് ശിപാർശ ചെയ്തിട്ടുണ്ട്.

54. ഒരു സംസ്ഥാനത്തിന്റെ അഭിഭാഷകൻ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചതുപോലെ, സുൽത്താൻ ബത്തേരി ബ്ലോക്ക് പഞ്ചായത്തിന്റെ മുഴുവൻ മുനിസിപ്പൽ പ്രദേശവും പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശത്തിനുള്ളിലാണ് സ്ഥിതി ചെയ്യുന്നത്.

55. 2022 ജൂൺ 3 ലെ ഉത്തരവിന്റെ(മേൽപരാമർശം) ഖണ്ഡിക 56.1 ലെ നിർദ്ദേശത്തെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം, വിവിധ ഉത്തരവുകൾ പരിശോധിച്ചാൽ, അത്തരം സംരക്ഷിത പ്രദേശങ്ങളുടെ നിർണ്ണയിക്കപ്പെട്ട അതിർത്തിയിൽ നിന്ന് ഈ കോടതി ഒരു കുറഞ്ഞ സ്ഥലവും നിർദ്ദേശിച്ചിട്ടില്ലെന്ന് വെളിപ്പെടുത്തും. പരിസ്ഥിതി ലോല പ്രദേശം ആയി പ്രഖ്യാപിക്കേണ്ട പ്രദേശം ഏകീകൃതമായിരിക്കില്ല, അത് സംരക്ഷിത മേഖല തിരിച്ചുള്ളതായിരിക്കും. ചില സന്ദർഭങ്ങളിൽ, ഇത് ഒരു വശത്ത് 10 കിലോമീറ്ററും മറുവശത്ത് 500 മീറ്ററും ആകാം. ചില സന്ദർഭങ്ങളിൽ, അന്തർസംസ്ഥാന അതിർത്തികളോ

സംരക്ഷിത പ്രദേശത്തിന്റെ ഒരു വശത്തിനപ്പുറം കടലോ നദിയോ ഉള്ളതിനാൽ ഒരു ഏകീകൃത മിനിമം വിസ്തീർണ്ണം സാധ്യമല്ല. ഏത് സാഹചര്യത്തിലും, 1986 ലെ ചട്ടങ്ങളിലെ ചട്ടം 5 പ്രകാരം നിർദ്ദേശിച്ചിട്ടുള്ള വിശദമായ നടപടിക്രമം പാലിക്കേണ്ടതുണ്ട്. 1986 ലെ ചട്ടങ്ങൾ പ്രകാരം നിർദ്ദേശിച്ചിട്ടുള്ള നടപടിക്രമങ്ങൾ പാലിച്ച് അത്തരം വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ, പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശങ്ങൾ മേൽപ്പറഞ്ഞ വിജ്ഞാപനമനുസരിച്ച് ആയിരിക്കണം എന്ന് ഈ കോടതി മനസ്സിലാക്കുന്നു.

56. 1986 ലെ ചട്ടങ്ങളിലെ 5-ാം ചട്ടത്തിലെ (3)-ാം ഉപചട്ടം പ്രകാരം ഏതെങ്കിലും അന്തിമ വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിക്കുന്നതിന് മുമ്പ് കേന്ദ്ര സർക്കാരിന് കാലാകാലങ്ങളിൽ ആവശ്യമെന്നു തോന്നുന്ന തരത്തിൽ ഔദ്യോഗിക ഗസറ്റിൽ ഒരു കരട് വിജ്ഞാപനം പ്രസിദ്ധീകരിക്കേണ്ടതുണ്ട് എന്ന് കൂടുതലായി ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടതുണ്ട്. അത്തരം കരട് വിജ്ഞാപനത്തിൽ എന്തെങ്കിലും ആക്ഷേപം ഫയൽ ചെയ്യാൻ താൽപ്പര്യമുള്ള ഏതൊരു വ്യക്തിക്കും ഔദ്യോഗിക ഗസറ്റിൽ കരട് വിജ്ഞാപനം പ്രസിദ്ധീകരിച്ച തീയതി മുതൽ 60 ദിവസത്തിനുള്ളിൽ ആക്ഷേപം ഫയൽ ചെയ്യാൻ അർഹതയുണ്ട്. അത്തരം കരട് വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിക്കുന്നതിനെക്കുറിച്ച് താൽപ്പര്യമുള്ള എല്ലാ വ്യക്തികൾക്കും അറിവ് ലഭിക്കുന്നതിന് കരട് വിജ്ഞാപനത്തിന് വിപുലമായ പ്രചാരണം നൽകാൻ കേന്ദ്ര സർക്കാരിനോട് നിർദ്ദേശിക്കാം എന്ന് ഈ കോടതി കണ്ടെത്തി.

57. മേൽപ്പറഞ്ഞ നടപടിക്രമങ്ങൾ പാലിച്ച ശേഷം, ബന്ധപ്പെട്ട മേഖലയിൽ വൈദഗ്ധ്യമുള്ള 13 സംഘടനകൾ അടങ്ങുന്ന വിദഗ്ധ സമിതിക്ക് മുമ്പാകെ വിഷയം സമർപ്പിക്കുന്നു എന്ന് പ്രസക്തമായി ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടത്. അതിനാൽ, ഒരു പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശം നിശ്ചയിക്കുന്നതിന് മുമ്പ്, വിവിധ ഘടകങ്ങൾ കണക്കിലെടുക്കുന്നു. ഒരു പ്രത്യേക സംരക്ഷിത പ്രദേശത്തിനായുള്ള പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശങ്ങളെ നിർണ്ണയിക്കുന്ന വിവിധ ഘടകങ്ങളുണ്ട്. സാഹചര്യങ്ങൾ ഒരു സംരക്ഷിത മേഖലയിൽ നിന്ന് മറ്റൊരു സംരക്ഷിത

മേഖലയിൽ വ്യത്യാസപ്പെടാം. അതിനാൽ, ഒരു ഏകീകരിച്ച ഒരു കിലോമീറ്റർ പരിസ്ഥിതിലോലപ്രദേശം നിഷ്കർഷിക്കുന്ന നിർദ്ദേശം പരിഷ്കരിക്കേണ്ടതുണ്ട്.

58. നിലവിലെ അപേക്ഷ സമർപ്പിച്ച തീയതിയിൽ 474 സംരക്ഷിത മേഖലകളുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് അന്തിമ വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിച്ചപ്പോൾ 102 സംരക്ഷിത മേഖലകളുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് കരട് വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിച്ചു എന്ന് കൂടുതലായി ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടതുണ്ട്. 73 പദ്ധതികൾ തീർപ്പാക്കാനുണ്ട്. ഈ കോടതി ഇതിനകം തന്നെ ഈ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ ന്യായമാണെന്ന് കണ്ടെത്തുകയും അത് അംഗീകരിക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. പരിസ്ഥിതിലോലപ്രദേശങ്ങൾ പരിപാലിക്കുന്നതിന് ഓരോ വന്യജീവി സങ്കേതം അല്ലെങ്കിൽ ദേശീയോദ്യാനവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് ഏകീകൃത മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ സാധ്യമല്ലെന്ന എൻബിഡബ്ല്യുഎൽ-ന്റെ സ്റ്റാൻഡിംഗ് കമ്മിറ്റിയുടെ കാഴ്ചപ്പാടും കോടതി അംഗീകരിച്ചു. പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശത്തിന് കുറഞ്ഞത് ഒരു കിലോമീറ്റർ വീതി നിലനിർത്തണമെന്ന് കോടതി നിരീക്ഷിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിലും, 2022 ജൂൺ 3-ലെ ഉത്തരവിന്റെ (മേൽപരാമർശം) 56.6-ാം ഖണ്ഡികയിൽ തന്നെ, പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശത്തിന്റെ കുറഞ്ഞ വീതി പൊതുതാൽപ്പര്യത്തിൽ ലയിപ്പിക്കാമെന്ന് നിരീക്ഷിച്ചുവെങ്കിലും അതിനായി ബന്ധപ്പെട്ട സംസ്ഥാനമോ കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശമോ കേന്ദ്ര എംപവേർഡ് കമ്മിറ്റിയെയും (സി.ഇ.സി) പരിസ്ഥിതി വനം കാലാവസ്ഥാവ്യതിയാനം മന്ത്രാലയത്തെയും സമീപിക്കേണ്ടതുണ്ട്. ഈ രണ്ട് സ്ഥാപനങ്ങളും ഈ കോടതിക്ക് മുന്നിൽ അതത് ശിപാർശകൾ നൽകുകയും അതിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ കോടതി ഉചിതമായ ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിക്കുകയും വേണം എന്ന് കൂടുതലായി നിരീക്ഷിച്ചിട്ടുണ്ട്.

59. ഇവിടെ മുൻപ് ഇതിനകം ചർച്ച ചെയ്തത് പോലെ, 1986 ലെ ചട്ടങ്ങളും മേൽപ്പറഞ്ഞ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങളും അനുസരിച്ച് നിർദ്ദേശിച്ചിട്ടുള്ള നടപടിക്രമങ്ങൾ പാലിച്ചതിന് ശേഷം പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശങ്ങൾ വിജ്ഞാപനം ചെയ്യേണ്ടതുണ്ട്. 13 സംഘടനകളിൽ നിന്നുള്ള വിദഗ്ധർ അടങ്ങുന്ന സമിതിയുടെ സൂക്ഷ്മപരിശോധന

ഉൾപ്പെടെ വിവിധ തലങ്ങളിൽ സൂക്ഷ്മപരിശോധന നടത്താതെ അത്തരം വിജ്ഞാപനങ്ങൾ പുറപ്പെടുവിക്കാൻ കഴിയില്ല. അതിനാൽ, 2022 ജൂൺ 3 ലെ ഉത്തരവിന്റെ 56.6 ഖണ്ഡികയിൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്ന നിർദ്ദേശവും പരിഷ്കരിക്കേണ്ടതുണ്ട്.

60. ഖനനത്തിനുള്ള നിയന്ത്രണത്തെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം, സംരക്ഷിത പ്രദേശങ്ങളുടെ അതിർത്തിയിൽ നിന്ന് ഒരു കിലോമീറ്റർ പരിധിയിലുള്ള ഖനന പ്രവർത്തനങ്ങൾ വന്യജീവികൾക്ക് അപകടകരമാകുമെന്നത് ഈ കോടതിയുടെ സ്ഥിരമായ കാഴ്ചപ്പാടാണ് എന്നതാണ് ഈ കോടതിയുടെ പരിഗണിത അഭിപ്രായം. ഗോവ ഫൗണ്ടേഷന്റെ കേസിൽ (മേൽപരാമർശം) ഗോവ സംസ്ഥാനവുമായി ബന്ധപ്പെട്ടാണ് ഈ നിർദ്ദേശങ്ങൾ പുറപ്പെടുവിച്ചതെങ്കിലും അത്തരം നിർദ്ദേശങ്ങൾ ഇന്ത്യയൊട്ടാകെ എന്ന അടിസ്ഥാനത്തിൽ പുറപ്പെടുവിക്കേണ്ടതുണ്ട്.

61. അതിനാൽ, നിലവിലെ IA അനുവദിക്കാൻ ഈ കോടതി തയ്യാറാണ്. 2022 ജൂൺ 3 ലെ ഉത്തരവിന്റെ (മേല്പരാമർശം) ഖണ്ഡിക 56.1 ലെ നിർദ്ദേശം പരിഷ്കരിക്കുകയും അതിൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്ന നിർദ്ദേശങ്ങൾ പരിസ്ഥിതി വനം കാലാവസ്ഥാവ്യതിയാനം മന്ത്രാലയം കരടും അന്തിമ വിജ്ഞാപനവും പുറപ്പെടുവിച്ച പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശങ്ങൾക്കും മന്ത്രാലയത്തിന് ലഭിച്ച പദ്ധതികൾക്കും ബാധകമല്ലെന്ന് വ്യക്തമാക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

62 എന്നിരുന്നാലും, 1986 ലെ ചട്ടങ്ങളിലെ ചട്ടം 5 ലെ ഉപചട്ടം (3) ലെ ഖണ്ഡം (എ) പ്രകാരം പ്രസിദ്ധീകരിക്കേണ്ട കരട് വിജ്ഞാപനത്തിന് വ്യാപകമായ പ്രചാരണം നൽകണമെന്ന് ഈ കോടതി കേന്ദ്ര സർക്കാരിനോട് നിർദ്ദേശിക്കുന്നു. 1986 ലെ ചട്ടങ്ങളിലെ ചട്ടം 5 ലെ ഉപചട്ടം (3) ലെ ഖണ്ഡം (ഡി) പ്രകാരം പ്രസിദ്ധീകരിക്കേണ്ട അന്തിമ വിജ്ഞാപനം അത് പുറപ്പെടുവിച്ച തീയതി മുതൽ 30 ദിവസത്തേക്ക് പ്രാബല്യത്തിൽ വരുത്താൻ പാടില്ലെന്നും ഈ കോടതി കൂടുതലായി നിർദ്ദേശിക്കുന്നു.

63. അത്തരമൊരു അന്തിമ വിജ്ഞാപനത്തിൽ അസ്വസ്ഥനായ ഏതൊരു വ്യക്തിക്കും നിലവിലെ നടപടികളിൽ ഒരു അപേക്ഷ സമർപ്പിച്ച് നേരിട്ട് ഈ കോടതിയെ സമീപിക്കാൻ അർഹതയുണ്ടെന്നും കൂടുതലായി നിർദ്ദേശിക്കുന്നു.

64. 2022 ജൂൺ 3 ലെ ഉത്തരവിന്റെ (മേൽപരാമർശം) ഖണ്ഡിക 56.1 ൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്ന നിർദ്ദേശം ദേശീയ ഉദ്യാനങ്ങളും വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങളും അന്തർ സംസ്ഥാന അതിർത്തികളിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുമ്പോഴോ പൊതുവായ അതിർത്തികൾ പങ്കിടുമ്പോഴോ ബാധകമല്ലെന്ന് ഈ കോടതികൂടുതലായി വ്യക്തമാക്കുന്നു.

65. 2022 ജൂൺ 3 ലെ ഉത്തരവിന്റെ (മേൽപരാമർശം) ഖണ്ഡിക 56.4 ൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്ന നിർദ്ദേശവും ഈ കോടതി പരിഷ്കരിക്കുകയും ദേശീയ ഉദ്യാന, വന്യജീവി സങ്കേതങ്ങൾക്കുള്ളിലും അത്തരം ദേശീയ ഉദ്യാനത്തിന്റെയും വന്യജീവി സങ്കേതത്തിന്റെയും അതിർത്തിയിൽ നിന്ന് ഒരു കിലോമീറ്റർ പരിധിക്കുള്ളിലും ഖനനം അനുവദിക്കില്ലെന്ന് നിർദ്ദേശിക്കുകയും ചെയ്തു.

66. 2022 ജൂൺ 3 ലെ ഉത്തരവിന്റെ (മേൽപരാമർശം) ഖണ്ഡിക 56.5 ൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്ന നിർദ്ദേശവും ഈ കോടതി പരിഷ്കരിക്കുകയും അതിനെ താഴെ കാണുന്നത് പോലെ മാറ്റുകയും ചെയ്തു:

(i) പരിസ്ഥിതി വനം കാലാവസ്ഥാവ്യതിയാനം മന്ത്രാലയവും എല്ലാ സംസ്ഥാന/കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശ സർക്കാരുകളും 2011 ഫെബ്രുവരി 9 ലെ ഈ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങളിലെ വ്യവസ്ഥകൾ കർശനമായി പാലിക്കണം, അതുപോലെ തന്നെ നിരോധിത പ്രവർത്തനങ്ങൾ, നിയന്ത്രിത പ്രവർത്തനങ്ങൾ,

അനുവദനീയമായ പ്രവർത്തനങ്ങൾ എന്നിവയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് ബന്ധപ്പെട്ട സംരക്ഷിത പ്രദേശങ്ങളുമായി ബന്ധപ്പെട്ട പരിസ്ഥിതിലോലപ്രദേശ വിജ്ഞാപനങ്ങളിൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്ന വ്യവസ്ഥകളും പാലിക്കണം;

(ii) സംരക്ഷിത പ്രദേശങ്ങൾക്ക് പുറത്തുള്ള പരിസ്ഥിതിലോല പ്രദേശത്തിലും മറ്റ് പ്രദേശങ്ങളിലും പദ്ധതി പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കായി പരിസ്ഥിതിയും, വനവും സംബന്ധിച്ച അനുമതി നൽകുമ്പോൾ, കേന്ദ്ര സർക്കാരും വിവിധ സംസ്ഥാന/കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശ സർക്കാരുകളും 2022 മെയ് 17 ലെ ഓഫീസ് മെമ്മോറാണ്ടത്തിൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്ന വ്യവസ്ഥകൾ കർശനമായി പാലിക്കണം എന്ന് കൂടുതലായി ഈ കോടതി നിർദ്ദേശിക്കുന്നു.

67. നിലവിലുള്ള മറ്റെല്ലാ I.A കളും മുകളിൽ പറഞ്ഞത് പ്രകാരം തീർപ്പാക്കി. ചെലവുകൾ സംബന്ധിച്ച് ഉത്തരവില്ല.

നിധി ജയിൻ I.A.കൾ തീർപ്പാക്കി.

(സഹായി: തമന്ന, എൽ.സി.ആർ.എ)
